

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Державне та регіональне управління

Практикум
для студентів спеціальності 073 «Менеджмент»

за редакцією доктора економічних наук, професора С.І. Архиреева

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 1 від 22.06.2017 р.

УДК 35.075.5 (07)
ББК 67.401 я7
А 87

Рецензенти:

І. В. Сідельнікова, кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економічної теорії,
Харківський національний педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди;

Н. Б. Решетняк, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної економічної теорії,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут»

Архієреєв С. І.

А 87 Державне та регіональне управління : практикум для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / уклад. С. І. Архієреєв, Н. Н. Губанова, А. С. Митрофанова ; за ред. проф. С. І. Архієреєва. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. – 64 с.

ISBN 978-617-7377-68-8.

Навчальне видання призначено для проведення практичних занять викладачами курсу «Державне та регіональне управління» та для активізації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів спеціальності 073 «Менеджмент». Практикум включає практичні завдання, тести, запитання до самоконтролю, тематику презентацій за кожною з чотирнадцяти тем навчальної дисципліни. Завдяки комплексній структурі і різноманітності завдань практикум дозволяє поглибити знання з курсу та забезпечує формування професійних компетентностей в галузі управління та адміністрування.

Табл. 11 Бібліогр. 53

УДК 35.075.5 (07)
ББК 67.401 я7

ISBN 978-617-7377-68-8

© Архієреєв С.І., 2017
© Губанова Н.Н., 2017
© Митрофанова А.С., 2017

ПЕРЕДМОВА

Формування економіки знань висуває нові вимоги до кваліфікації та особистих якостей працівників усіх сфер господарської діяльності, підвищує значущість людської праці, особливо творчої, потребує посилення відповідальності, ініціативності та креативності кадрів. Необхідною умовою цього є всебічна теоретична та практична підготовка майбутніх фахівців в галузі управління та адміністрування до професійної діяльності на будь-якій управлінській посаді.

Курс «Державне та регіональне управління» базується на попередньому вивченні дисципліни загальної підготовки «Економічна теорія» та відноситься до циклу дисциплін професійної підготовки.

Мета курсу «Державне та регіональне управління» полягає у формуванні у студентів сучасного мислення і досвіду в сфері управління на національному та регіональному рівнях; надбанні навичок і компетенцій, необхідних для виконання завдань професійної управлінської діяльності, а також участі у виконанні функцій органів державної влади та місцевого самоврядування. За результатами вивчення курсу студенти повинні: знати методичні та організаційні основи та принципи управління на державному та регіональному рівнях; розуміти особливості здійснення державного управління в різних сферах суспільного життя; засвоїти нормативно-правову базу функціонування органів публічної влади; знати структуру, компетенції та повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування; засвоїти основи менеджменту органу державної влади; володіти способами прийняття управлінських рішень; оцінювати ефективність державного управління; вміти формулювати проблеми функціонування органів публічної влади; пропонувати шляхи реформування системи державного управління в Україні.

Практичні завдання, вміщені у практикумі, необхідно виконувати після вивчення відповідних тем курсу «Державне та регіональне управління», спираючись на рекомендовану літературу та робочу програму. Виконання практичних завдань дозволить поглибити знання з дисципліни, отримати професійні компетентності з управління та адміністрування, а також сформувати навички роботи з науковою і навчально-методичною літературою, законодавчими і нормативно-правовими актами.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Тема 1. Основи теорії державного управління

1. Державне управління як системне суспільне явище: суть, мета, системні характеристики.
2. Теорії державного управління.
3. Еволюція теорій державного регулювання економіки.
4. Державне та регіональне управління у системі суспільних наук: предмет, об'єкт вивчення.

Література: основна [1, 4, 9, 10], додаткова [1, 2, 9]

Словник термінів та понять

Державне управління – це система знань та правил застосування методів впливу держави на хід соціально-економічного розвитку, спрямованих на досягнення цілій державної економічної політики.

Державне регулювання економіки – це система прийняття рішень та практичного здійснення заходів та процедур управління, спрямованих на забезпечення запланованого режиму ефективного функціонування і розвитку економічної системи.

Державна економічна політика – діяльність державних органів законодавчої і виконавчої влади та управління, місцевого самоврядування з визначення відповідних цілей, завдань, пріоритетів в економіці та методів і засобів їх досягнення.

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає державне управління?
2. Які основні характеристики державного управління?
3. Чим зумовлюється системність державного управління?
4. Класична концепція і неокласична концепція регуляторної (діяльності) функції держави.
5. Кейнсіанська та неокейнсіанська концепція регуляторної (діяльності) функції держави.
6. Охарактеризуйте основні теорії державного управління.
7. Механізм реалізації економічних функцій держави.

Тести

1. Стратегічною метою держави в економічній сфері є:
 - а) досягнення максимального добробуту всіх членів суспільства;
 - б) збільшення державного сектору в економіці;
 - в) створення оптимальної структури органів державного управління;

- г) поглиблення демократизації громадського життя.
2. Провали ринку виникають унаслідок:
- а) недосконалої конкуренції;
 - б) неможливості робити суспільні товари в необхідній кількості;
 - в) існування зовнішніх ефектів;
 - г) неповноти інформації;
 - д) усі попередні відповіді вірні.
3. Загально визнаними функціями держави в ринковій економіці є:
- а) законодавча і правоохоронна діяльність;
 - б) виробництво суспільних благ;
 - в) захист суспільства від негативних побічних ефектів господарської діяльності;
 - г) забезпечення умов для ринкової конкуренції;
 - д) пом'якшення соціальної нерівності, що закріплюється ринком;
 - е) антиінфляційне й антициклічне регулювання;
 - ж) усі попередні відповіді вірні.
4. До методів державного регулювання економіки прямого впливу не відносяться:
- а) нормативно-правові акти;
 - б) директивні макроекономічні плани;
 - в) централізовано встановлювані ціни;
 - г) виховні заходи, роз'яснення і популяризація змісту державної економічної політики.
5. Недоліки держави це:
- а) ситуація, при якій політика уряду приводить до неефективного використання ресурсів;
 - б) використання прямих методів регулювання економіки;
 - в) поділ гілок влади на законодавчу, виконавчу, судову.
6. До факторів, що обумовлюють існування недоліків державного регулювання економіки, не відноситься:
- а) обмеженість інформації;
 - б) неможливість держави цілком контролювати реакцію контрагентів на свої дії;
 - в) недосконалість політичного процесу;
 - г) обмеженість контролю над державним апаратом;
 - д) недосконала конкуренція.
7. Згідно з кейнсіанською концепцією для стабілізації економіки в період економічної кризи держава повинна:
- а) скоротити грошову масу;
 - б) підтримувати рівень сукупних витрат;
 - в) балансувати державний бюджет.
8. Безпосереднім об'єктом державного регулювання є діяльність:
- а) підприємств (установ, організацій);
 - б) державних органів;
 - в) домашніх господарств;

г) усі попередні відповіді вірні.

9. На уявлення про роль держави впливають:

а) менталітет населення;

б) рівень економічного розвитку країни;

в) ступінь відкритості економіки;

г) рівень технологічного розвитку країни;

д) якість апарата державного управління;

е) усі попередні відповіді вірні.

10. На думку фахівців Світового банку, щоб держава могла реалізувати свою стратегічну мету необхідно:

а) збільшити державний сектор в економіці;

б) протистояти глобалізації;

в) привести функції держави у відповідність з її потенціалом та збільшувати останній.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження:

А) Первинним суб'єктом державного регулювання економіки в демократичній державі є людина (громадянин).

Б) Необхідність державного регулювання економіки пояснюється тільки існуванням недоліків ринку.

В) Здійснення ринкових трансакцій практично неможливо без створених і підтримуваних державою юридичних гарантій прав власності й обов'язкового виконання контрактів.

Г) Державі краще відомо, що необхідно суспільству.

Д) Чим більше питома вага державних витрат у структурі ВВП, тим ефективніше державне регулювання економіки.

Е) В розвинених країнах не використовуються методи прямого впливу на економічну поведінку суб'єктів господарювання як інструмент державного регулювання економіки.

Ж) Друга половина ХХ століття продемонструвала в основному переваги державного регулювання в області сприяння економічному розвитку.

З) Друга половина ХХ століття продемонструвала обмеженість державних заходів в області сприяння економічному розвитку.

К) В умовах глобалізації роль держави в економічному розвитку не зменшується, змінюються лише пріоритети і механізми її втручання.

2. Подумайте та дайте аргументовану відповідь.

Охарактеризуйте теорію бюрократії М. Вебера. Назвіть особливості положення державного службовця за теорією Вебера. Які шість принципів бюрократичної системи виділив Вебер? Наскільки вони актуальні для сучасного державного управління?

3. Виконайте завдання.

Як відомо, будь-яка управлінська система має такі складові: суб'єкт управління, об'єкт управління, керуючий вплив та зворотній зв'язок. Наведіть

приклади взаємодії елементів управлінської системи з повсякденного життя або господарської діяльності.

Теми презентацій

1. Історія розвитку державного регулювання економіки.
2. Досвід державного регулювання економіки в зарубіжних країнах.
3. Особливості державного регулювання економіки перехідного типу.
4. Регулювання ринкового господарства в країнах Західної Європи.

Тема 2. Державна влада та державне управління

1. Державна влада як складова державно-владного механізму.
2. Суб'єкти та об'єкти державного та регіонального управління.
3. Методи державного управління.
4. Моделі державного управління.

Література: основна [2, 4, 5, 11], додаткова [2, 9, 10]

Словник термінів та понять

Суб'єкт державного управління – державний апарат, що уособлює державу; орган влади, окремий підрозділ чи посадова особа, які виробляють і ухвалюють управлінські рішення, здійснюють управлінський вплив на відповідні об'єкти.

Об'єкт державного управління – прояви, сторони, взаємозв'язки суспільних відносин, явищ, процесів, поведінки, свідомості і діяльності людей, що стосуються реалізації загальних інтересів, і є об'єктом управляючого впливу з боку держави.

Методи державного управління – це засоби впливу держави (через законодавчі, виконавчі органи та центральний банк) на сферу підприємництва, інфраструктуру ринку, некомерційний сектор економіки з метою створення або забезпечення умов їхньої діяльності відповідно до національної економічної політики.

Питання для самоконтролю

1. Як співвідносяться між собою суб'єкт та об'єкт управління?
2. Роль ринкової інфраструктури в організації державного та регіонального управління.
3. Охарактеризуйте основні функції державного управління.
4. Які існують методи державного управління?
5. Охарактеризуйте унітарну та федеративну організацію державного управління.
6. Охарактеризуйте моделі державного управління.
7. Яку роль відіграють зворотні зв'язки в системі державного управління?

8. Які із суспільних процесів регулюють органи державної влади?

Тести

1. Безпосередньою прерогативою держави є такі питання ринкової економіки:

- а) формування інформаційної інфраструктури;
- б) неповнота (ненасиченість) ринків;
- в) кризи циклічності розвитку економіки;
- г) розподіл доходів.

2. Який тип економічної системи реалізований сьогодні в Україні?

- а) ринковий;
- б) командний;
- в) змішаний;
- г) традиційний.

3. Державне регулювання економіки – це:

- а) специфічний від бізнесу (підприємництва);
- б) форма існування економіки;
- в) альтернатива ринкової економіки;
- г) складова сучасної ринкової економіки.

4. Ознаками, якими держава відрізняється від інших суспільних інститутів, виступають:

- а) існування певної групи людей, зайнятих виключно управлінням суспільством як цілісною системою;
- б) монополія на владу щодо всього населення;
- в) виконання законодавчо-нормативних актів;
- г) вплив управлінської діяльності на процеси функціонування та розвитку держави.

5. Термін «держава» вперше вжив:

- а) К. Маркс;
- б) Н. Макіавеллі;
- в) Ж.-Ж.Руссо;
- г) Аристотель.

6. Призначення системи державного управління полягає у:

- а) впорядкуванні конкуренції;
- б) удосконаленні ринкової інфраструктури;
- в) забезпеченні ефективного функціонування та збалансованого розвитку національної економічної системи (НЕС);
- г) лібералізації командної економіки.

7. Суб'єкт управління – це:

- а) органи виконавчої влади;
- б) органи законодавчої влади;
- в) галузь промисловості;
- г) підприємство чи його виробничий підрозділ.

8. Об'єкт управління – це:

а) система, яка підпорядковується владній волі суб'єкта управління і виконує його рішення, тобто система, якою управляють;

б) процес впливу державної влади на умови діяльності суб'єктів економічної системи;

в) організаційна структура єдиної системи органів державної влади і управління у сфері економіки;

г) система, наділена певною компетенцією і державно-владними повноваженнями, що дозволяють їй втілювати в форму керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання.

9. Прямий регуляторний вплив здійснюється на економіку за допомогою:

а) квот;

б) державних бюджетних витрат;

в) лімітів;

г) субсидій та дотацій;

10. Найбільш придатною для української економіки є модель державного управління:

а) ліберальна;

б) європейсько-кейнсіанська;

в) неоліберальна;

г) соціал-демократична.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження:

А) Сутність державної влади полягає у сукупності способів, засобів і методів практичного здійснення правлячими колами, головним чином вищими посадовими особами, державної владної волі.

Б) Органи державної влади, що характеризуються однаковим організаційно-правовим статусом і однорідністю здійснюваних управлінських функцій, позначають поняттям ланка державно-управлінської системи (міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації тощо).

2. Виконайте завдання.

Зробити порівняльну характеристику унітарних та федеративних держав. Навести приклади унітарних та федеративних держав. Порівняння подати у вигляді таблиці.

3. Виконайте завдання.

Зробити порівняльну характеристику демократичного і недемократичного політичного режиму. Порівняння подати у вигляді таблиці.

4. Виконайте завдання.

Залежно від характеру зв'язків між різними підрозділами організацій розрізняють такі типи організаційних структур: лінійна; функціональна; лінійно-функціональна; штабна; програмно-цільова; матрична. Охарактеризуйте переваги та недоліки вказаних структур.

5. Виконайте завдання.

Зробити порівняльний аналіз президентської, парламентської та президентсько-парламентської (змішаної) республіки. Навести приклади країн з відповідними формами державного правління. Порівняння подати у вигляді таблиці.

6. Розв'яжіть задачу.

У базовому році виробництво соняшникової олії в Україні склало 4,5 млн т, а у прогнозованому році очікується зростання виробництва на 16%. Споживання олії на одну особу на місяць дорівнює 1,6 кг. Чисельність населення в базовому році склала 42760,5 тис. осіб, причому очікуваний темп приросту населення у прогнозованому році дорівнює -0,4%. Складіть баланс попиту та пропозиції соняшникової олії в Україні в прогнозованому році; визначте можливості для експорту. Якими можуть бути наслідки рішення експортерів щодо нарощування експорту олії до 3,7-4,5 млн т в прогнозованому році? Яким є прогнозований обсяг валютних надходжень від експорту, якщо ціна соняшникової олії складає 785 дол. за тону?

7. Розв'яжіть задачу.

Валовий внутрішній продукт в Україні в базовому році дорівнює 2383 млрд грн. Очікуваний темп приросту ВВП у прогнозованому році у порівнянні з базовим складає 1,9%. Необхідно визначити потреби основних секторів національної економіки у капіталовкладеннях, виходячи зі структури річного приросту ВВП та нормативних коефіцієнтів загальної ефективності капіталовкладень (див. табл. 1). Зробіть висновки.

Таблиця 1 – Структура валового внутрішнього продукту за секторами

Сектори національної економіки	Структура приросту ВВП за секторами, %	Нормативні коефіцієнти загальної ефективності капіталовкладень	Структура приросту ВВП в прогнозованому році, млрд грн	Потреби у капіталовкладеннях, млрд грн.
1	2	3	4	5 = (4/3)
Сільське господарство	9,5	0,12		
Промисловість	21,3	0,20		
Будівництво	2,8	0,17		
Сфера послуг	66,3	0,25		
Всього	100			

Теми презентацій

1. Функції держави в сучасній ринковій економіці.
2. Моделі державного регулювання економіки.
3. Категорія влади. Поняття та сутність функцій державного управління.
4. Принципи державного управління, механізми їх прояву і використання.

Тема 3. Державне управління в окремих сферах суспільного розвитку

1. Роль держави у розвитку підприємництва.
2. Державне управління соціальною сферою.
3. Державне управління в адміністративно-політичній сфері.

Література: основна [3–6, 9], додаткова [2, 18, 19].

Словник термінів та понять

Підприємство – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність (діяльність з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, торгова діяльність), якою займаються суб'єкти господарювання (підприємці) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Соціальний захист - це комплекс заходів, які забезпечують доступ кожного члена суспільства до мінімально необхідної сукупності соціальних благ та сприяють подоланню соціальної нерівності і підтримці найбільш вразливих верств населення, сімей і окремих громадян.

Соціальна політика - це діяльність держави, інших політичних та соціальних інститутів, яка направлена на прогресивний розвиток соціальної сфери суспільства, удосконалення умов, способу та якості життя людей, забезпечення певної частини їх життєвих потреб, надання громадянам необхідної соціальної підтримки, допомоги та захисту з використанням для цього наявного фінансового та іншого суспільного потенціалу.

Соціальні гарантії – система обов'язків держави перед своїми громадянами щодо задоволення їх соціальних потреб. Показники соціальних гарантій населення: прожитковий мінімум, величина вартості прожиткового мінімуму, вартісна величина «споживчого кошика» продуктів харчування, межа малозабезпеченості, мінімальна та середня заробітна плата, мінімальна та середня пенсія тощо.

Адміністративне регулювання – дії органів виконавчої влади, адміністрацій держави або регіону, спрямовані на збалансування інтересів суб'єктів господарювання навколо державних пріоритетів за допомогою нормативних актів, вказівок, розпоряджень.

Питання для самоконтролю

1. Роль держави в розвитку підприємництва.
2. Державна підтримка малого підприємництва та основні напрями його стимулювання.
3. Роль держави в становленні підприємницького середовища.
4. Конкурентна і інноваційно-інвестиційна політика держави, методи і інструменти.

5. Особливості управління соціальною сферою. Соціальна політика держави: значення, суть, цілі і принципи. Основні об'єкти і складові державної політики.

6. Основні напрями соціальної політики держави відносно економічно активного населення. Діяльність держави відносно незахищених верств населення.

7. Формування системи соціального захисту. Завдання державного регулювання розвитку елементів соціальної інфраструктури.

8. Державне управління в адміністративно-політичній сфері.

Тести

1. Підприємництво – це діяльність:
 - а) з метою отримання прибутку;
 - б) для задоволення потреби людини в творчості;
 - в) з виробництва товарів та послуг;
 - г) з виробництва нового продукту на власний ризик.
2. Законодавча база підприємництва в Україні визначена:
 - а) Конституцією України;
 - б) Законом України «Про підприємництво»;
 - в) включає в себе кілька законів та нормативних актів;
 - г) усі попередні відповіді вірні.
3. Деретулювання передбачає:
 - а) зниження податків;
 - б) спрощення адміністративних процедур;
 - в) пільгове оподаткування;
 - г) відсутність державної реєстрації.
4. Для розвитку підприємництва держава:
 - а) субсидує підприємців;
 - б) дає підприємцям кредити по пільговим ставкам;
 - в) виступає гарантом по кредитах;
 - г) усі попередні відповіді вірні.
5. Країна, яка має найбільш соціалізовану модель економіки:
 - а) Німеччина;
 - б) Норвегія;
 - в) Японія;
 - г) Італія.
6. Для забезпечення якості життя громадян у розвинутих країнах найважливішим є:
 - а) доходи громадян;
 - б) доходи держави;
 - в) рівень ВВП в країні;
 - г) засоби перерозподілу державного національного багатства в інтересах більшості населення.
7. Рівень прожиткового мінімуму насамперед обумовлюють:
 - а) кількісна оцінка набору споживчих благ та послуг;

- б) ціни на товари;
 - в) інфляція;
 - г) рівень економічного розвитку країни.
8. Сутність соціальної справедливості виявляється в:
- а) зрівняльному розподілі благ;
 - б) розподілі благ за кількістю та якістю праці;
 - в) гарантіях з боку держави рівності всіх громадян перед законом.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження:

- А) У великому бізнесі немає місця підприємництву.
- Б) Кожна людина має схильність до підприємницької діяльності.
- В) Малий бізнес зазвичай виробляє більшу частину ВВП.
- Г) Кількість малих фірм в Україні вже досягла європейського рівня.
- Д) Підприємництвом має право займатися будь-який громадянин України.
- Е) Дерегулювання супроводжується зниженням податків на підприємців.
- Ж) Інститут банкрутства шкодить розвитку підприємництва.
- З) Підприємництво не може існувати без податкових пільг.
- К) Завдання соціальної політики обумовлені пошуком оптимального співвідношення соціальної стабільності з економічним зростанням.
- Л) У здійсненні соціальної політики громадські, політичні організації та профспілки не відіграють значної ролі.
- М) Метою соціальної політики держави є забезпечення стабільного функціонування суспільства та суспільної злагоди.
- Н) Рівень та якість послуг галузей соціальної інфраструктури залежать від стану економіки країни та суми коштів, що виділена на розвиток цих галузей з державного бюджету.

2. Виконайте завдання.

Підготуйте доповідь про динаміку структури промисловості України за останні 10 років, про наявні в ній технологічні уклади та основні першочергові завдання державного регулювання цієї сфери, а також інформацію про особливості структури промисловості Харківської області.

3. Виконайте завдання.

Охарактеризуйте моделі соціальної політики в розвинених країнах та в Україні. Розкрийте особливості структури доходів та витрат населення в Україні та інших країнах світу, особливості розподілу доходів серед населення. Які основні соціальні стандарти та соціальні гарантії законодавчо затверджуються в Україні?

4. Виконайте завдання.

Користуючись сайтом Міністерства соціальної політики України (<http://www.mlsp.gov.ua>) підготуйте доповідь про його діяльність.

5. Виконайте завдання.

Зробіть порівняльний аналіз соціальної політики держави в умовах адміністративно-командної та ринкової економіки, а також охарактеризуйте

особливості соціальної політики в Україні.

6. Розв'яжіть задачу.

Фактичний валовий внутрішній продукт країни Альфа складає 2750 млрд умовних грошових одиниць. Держава планує підвищити ВВП до рівня потенціального, який складає 3340 млрд ум. грош. од. Гранична схильність до споживання дорівнює 0,6; податкова ставка 0,1. На яку величину державі необхідно збільшити державні видатки або зменшити податки з метою досягнення потенціального ВВП, використовуючи мультиплікатори податків та державних видатків? До якого типу фіскальної політики можна віднести зазначені заходи? Який інструмент фіскальної політики – податки чи державні видатки – демонструє більш високу ефективність?

7. Розв'яжіть задачу.

У країні Бета попит на готівкові кошти дорівнює 15% від суми депозитів. Норма обов'язкових банківських резервів складає 20%. Яким чином Центральний Банк повинен змінити грошову базу, якщо він планує збільшити пропозицію грошей на 148,5 млрд умовних грошових одиниць? Який тип монетарної політики використовується в даному випадку? Які ще інструменти монетарної політики можна застосувати?

Теми презентацій

1. Законодавчі обмеження підприємницької діяльності в Україні.
2. Конкурентне середовище: вплив на підприємницьку активність.
3. Світовий досвід податкового стимулювання підприємництва в порівнянні з вітчизняною практикою.
4. Моделі соціальної політики у розвинутих країнах.
5. Національна безпека і державне управління.

Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління

1. Система органів публічної влади.
2. Державне управління та виконавча влада.
3. Судова влада у системі державного управління.

Література: основна [2, 4–6], додаткова [9].

Словник термінів та понять

Органи виконавчої влади в Україні – це система центральних і місцевих, одноособових і колегіальних, органів виконавчої влади загальної та спеціальної компетенції на чолі з Кабінетом Міністрів України, що відповідно до Конституції та законів України забезпечують виконання Конституції України, законів України, указів Президента України, постанов Верховної Ради України в найважливіших сферах суспільного і державного життя України.

Виконавча влада – це гілка державної влади, яка організує, планує, координує, спрямовує й контролює зовнішню і внутрішню політику держави, в

межах і на підставі законів здійснює управління соціальними та економічним процесами, справляючи системний вплив держави на всі сторони суспільної життєдіяльності людей.

Законодавча влада – це делегована народом своїм представникам у парламенті (Верховній Раді) державна влада, що має виключне право приймати закони. Органом законодавчої влади є **парламент** держави.

Судова влада – це діяльність всіх створених у державі судів, яка реалізується за допомогою притаманних їм законодавчих засобів з метою впливу на поведінку суб'єктів права та суспільні відносини за участю цих суб'єктів.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте систему органів публічної влади.
2. Дайте характеристику системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування.
3. По яких критеріях здійснюється класифікація органів публічної влади?
4. Назвіть принципи побудови та функціонування органів виконавчої влади в Україні.
5. Назвіть складові системи судоустрою України.
6. Дайте характеристику судовій системі загальної юрисдикції.
7. Охарактеризуйте особливості взаємодії органів публічної влади з судовими органами.
8. Дайте характеристику третейським судам.

Тести

1. Система органів публічної влади в Україні – це:
 - а) сукупність установлених Конституцією України органів державної влади і місцевого самоврядування, що забезпечують захист прав, свобод і законних інтересів громадян, безпеку держави й суспільства, вирішують питання соціально-економічного та культурного будівництва;
 - б) виконавчі комітети, відділи, управління сільських, селищних, міських, районних у містах рад та інші створювані радами виконавчі органи;
 - в) складова частина державного апарату, що бере участь у здійсненні функцій держави, діє від його імені і за дорученням, має державно-владні повноваження, відповідну компетенцію і структуру, застосовує властиві їй організаційно-правові форми діяльності;
 - г) усі відповіді вірні.
2. Верховна Рада України є:
 - а) вищим законодавчим органом;
 - б) вищим виконавчим органом;
 - в) вищою арбітражною інстанцією;
 - г) вищим органом місцевого самоврядування.
3. Президент України є головою:
 - а) держави;

- б) парламенту України;
- в) уряду України;
- г) державної адміністрації України.

4. Кабінет міністрів є:

- а) вищим органом виконавчої державної влади країни;
- б) вищим органом представницької влади в Україні;
- в) комітетом Верховної Ради України;
- г) Адміністрацією Президента України.

5. Кабінету міністрів України підпорядковані:

- а) міністерства;
- б) обласні ради;
- в) відомства;
- г) всі відповіді вірні.

6. Функціональний тип державного управління економікою передбачає управління:

- а) ринками ресурсів, продуктів, грошей, фінансів, інвестицій тощо;
- б) органами місцевого самоврядування;
- в) галузями народного господарства;
- г) територіальними господарськими комплексами.

7. До сектору загального державного управління належать:

- а) підприємства, які виробляють товари для продажу їх на ринку за цінами, що відшкодовують витрати виробництва та забезпечують прибуток;
- б) установи, основною функцією яких є фінансове посередництво, що здійснюється на комерційній основі;
- в) бюджетні установи, головною функцією яких є перерозподіл доходів і багатства, а також надання неринкових послуг суспільству в цілому та окремим його членам;
- г) усі попередні відповіді вірні.

8. Державне регулювання ринкової економіки визначається необхідністю:

- а) зміцнення обороноздатності країни;
- б) державного прогнозування економічного та соціального розвитку;
- в) загальнодержавного планування;
- г) усі попередні відповіді вірні.

9. Координація господарської діяльності та індивідуальних планів суб'єктів національної економічної системи здійснюється через:

- а) політичні партії;
- б) ринкову інфраструктуру;
- в) силові структури;
- г) громадські організації;
- д) бізнес.

10. Які владні структури виконують основні функції в контексті державного регулювання економіки та здійснюють основну роботу щодо реалізації державної економічної політики:

- а) Верховна Рада України та її комітети;

- б) уряд та підпорядковані йому центральні органи виконавчої влади;
- в) Президент України та його секретаріат;
- г) державні адміністрації;
- д) органи місцевого самоврядування.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження:

А) Згідно адміністративної реформи України державне управління визначається як вид діяльності держави, яка виконує владно-політичні, владно-адміністративні функції для досягнення цілей, практичного рішення поставлених завдань держави в адміністративно-політичній, господарській та соціально-культурній сфері.

Б) Згідно з Конституцією Кабінет Міністрів України забезпечує: суверенітет та економічну незалежність України, внутрішню і зовнішню політику держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента, розробляє і здійснює загальнонаціональні (загальнодержавні) програми економічного, науково-технічного розвитку держави.

2. Виконайте завдання.

Зобразіть схематично структуру Верховної Ради України. Поясніть, яким чином Верховна Рада впливає на діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Охарактеризуйте повноваження Верховної Ради у сфері державного управління відповідно до ст. 85 Конституції України.

3. Виконайте завдання.

Охарактеризуйте принципи, якими регулюються суспільні відносини в Україні. Відповідно до ст. 6 Конституції державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Поясніть, як реалізується принцип поділу влади в Україні. Наведіть приклади використання принципу поділу влади в інших країнах.

Теми презентацій

1. Законодавча та виконавча влада в системі державного управління.
2. Адміністративна реформа в Україні.
3. Поняття та роль судової влади у суспільстві.
4. Особливості організаційної структури державного управління у зарубіжних країнах.

Тема 5. Державне управління на регіональному рівні

1. Регіональне управління: сутність, цілі та специфіка.
2. Основні напрями регіонального управління.
3. Регіональне управління та місцеве самоврядування.
4. Механізм реалізації регіональної політики держави.

Література: основна [7, 8, 10, 12], додаткова [2, 5, 10, 16, 17].

Словник термінів та понять

Регіональне управління – це сукупність принципів, методів, форм і засобів впливу на господарську діяльність регіону. Регіональне управління можна розглядати як науку і практику управління соціально-економічними процесами регіону в умовах ринкової економіки.

Державна регіональна політика – це сукупність організаційних, правових та економічних заходів, які здійснюються державою у сфері регіонального розвитку країни з врахуванням поточного соціально-економічного стану регіонів та стратегічних завдань. Заходи спрямовуються на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіону, раціональне використання їх ресурсного потенціалу, створення нормальних умов життєдіяльності населення, забезпечення екологічної безпеки та вдосконалення територіальної організації суспільства.

Питання для самоконтролю

1. Державна регіональна політика: поняття, суть і принципи.
2. Основні напрями регіонального управління.
3. Державна і регіональна промислова політика, державне регулювання сільського господарства. Інноваційна діяльність регіону.
4. Роль органів державного управління і місцевого самоврядування в економічному розвитку регіону.
5. Які цілі та завдання стоять перед державою у сфері збалансування соціально-економічного розвитку регіонів?
6. Дайте характеристику основним видам державної регіональної політики.
7. У чому полягає суть механізму реалізації державної регіональної економічної політики?
8. Охарактеризуйте основні види міжбюджетних трансфертів.

Тести

1. Регіональна політика держави охоплює такі напрями, як:
 - а) економічний;
 - б) науково-технічний;
 - в) соціальний;
 - г) усі попередні відповіді вірні.
2. До основних функцій місцевих фінансів відносять:

- а) формування фондів грошових ресурсів для забезпечення діяльності місцевих органів влади;
 - б) розподіл і використання коштів за напрямами і в інтересах комплексного розвитку відповідних територій та адміністративно-територіальних утворень та одиниць;
 - в) контроль за фінансово-господарською діяльністю підвідомчих регіональним органам та органам місцевого самоврядування підприємств, організацій, установ;
 - г) усі попередні відповіді вірні.
3. Органом місцевого самоврядування в Україні є:
- а) управління економіки місцевої державної адміністрації України;
 - б) Фонд Державного майна та його регіональні відділення;
 - в) місцева рада;
 - г) місцева державна адміністрація;
4. Запровадження місцевих податків і зборів належить до компетенції:
- а) Верховної Ради України;
 - б) Кабінету Міністрів України;
 - в) Міністерства фінансів України;
 - г) місцевої ради.
5. Предметом державної регіональної політики є:
- а) розподіл влади між центром та регіоном;
 - б) регуляторна діяльність держави в регіонах;
 - в) соціальний захист населення;
 - г) усі попередні відповіді вірні.
6. Національна програма економічного і соціального розвитку може складатися:
- а) на довгострокову перспективу;
 - б) на середньострокову перспективу;
 - в) на наступний рік;
 - г) для розвитку регіонів.
7. Державне регулювання потрібне за таких обставин:
- а) у разі природної монополії;
 - б) коли у процесі виробництва або споживання товарів з'являються недоліки у ціновій системі;
 - в) у разі ринкової монополії;
 - г) усі попередні відповіді вірні.
8. До органів місцевої (регіональної) влади та управління належать:
- а) органи місцевого самоврядування;
 - б) державні адміністрації;
 - в) регіональні управління НБУ;
 - г) профспілки.
9. Стратегічною метою державної економічної політики є:
- а) стабільне економічне зростання;
 - б) стабілізація грошового обігу і забезпечення безінфляційного розвитку економіки;

в) економічна і соціальна стабільність.

10. Адміністративно-територіальна реформа в Україні передбачає:

а) посилення центральної виконавчої влади;

б) посилення місцевого самоврядування;

в) ліквідацію місцевого самоврядування;

г) посилення функціонального підходу до структуризації та управління економікою;

д) зміцнення галузевого принципу структуризації та управління економікою.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження:

А) До доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належить плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад.

Б) Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних (закріплених) джерел доходів (місцеві податки і збори (податки на майно, платежі за використання природних ресурсів, мито і збори тощо), фіксовані закріплені відрахування від державних податків, інші власні доходи).

2. Виконайте завдання.

Проаналізувати Державний бюджет України за останні два роки, а саме: склад та структуру доходів і видатків, а також стан бюджету. Зробити висновки.

3. Виконайте завдання.

Селищна рада своїм рішенням звільнила від сплати ринкового збору окремі категорії громадян. Чи правомірне таке рішення? Які умови виконання селищного бюджету повинні бути оскаржені?

Теми презентацій

1. Проблеми сучасної регіональної політики в Україні.

2. Роль державного управління щодо розвитку соціальної інфраструктури регіону.

3. Аграрний аспект регіоналізації.

Тема 6. Система органів державної влади в Україні

1. Історичний досвід державного управління в Україні.

2. Конституційна модель розподілу влади в Україні.

3. Верховна рада та державне управління.

4. Інститут Президента та державне управління.

5. Центральні та регіональні органи виконавчої влади.

Література: основна [4–6, 12], додаткова [1, 3, 6, 10, 12].

Словник термінів та понять

Система стримувань і противаг — це сукупність законодавчо закріплених повноважень, засобів, форм, методів, процедур, призначених для забезпечення реалізації принципу розподілу влади, недопущення домінування будь-якої гілки влади і досягнення динамічної стабільності між ними.

Верховна Рада України – парламент, єдиний орган законодавчої влади в Україні.

Президент України – глава держави, який виступає від її імені, гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Питання для самоконтролю

1. Президент України, його правовий статус та функції у сфері державного управління.

2. Верховна Рада України, її правовий статус та функції у сфері державного управління.

3. Загальна характеристика та управлінські зв'язки органів виконавчої влади України (центральні та регіональні).

4. "Субординація", "координація" і "реординація" між органами виконавчої влади .

5. Кабінет Міністрів України, його правовий статус та функції у сфері державного управління.

6. Центральні органи виконавчої влади України, їх правовий статус та функції у сфері державного управління.

7. У чому полягає співробітництво Уряду, Президента України та ВР України у сфері досягнення соціально-економічного розвитку країни?

8. Які повноваження місцевих державних адміністрацій?

Тести

1. Політична функція держави полягає в:

а) забезпеченні на всій території країни прав і свобод кожної людини і громадянина;

б) підтримуванні свободи, суверенітету та історичного існування народів конкретної країни в рамках світового співтовариства;

в) забезпеченні цілісності й збереженні суспільства, у створенні умов для стабільного та гармонійного його розвитку;

г) створенні передумов, необхідних для ефективною економічною діяльністю суспільства.

2. Президент України здійснює такі функції у сфері державного управління:

а) формує стратегію соціально-економічного розвитку країни;

б) вносить пропозиції про зміну умов оподаткування, одержання пільгових кредитів, визначення особливостей приватизації, демонополізації підприємств;

в) видає спеціальні дозволи (ліцензії) на проведення окремих видів підприємницької діяльності;

г) правильної відповіді немає.

3. На сучасному етапі розвитку національної економіки України держава має постійно дбати про наступні заходи:

а) зменшення долі тіньового сектору в національній економіці;

б) інноваційний розвиток та пошук резервів збільшення внутрішніх інвестицій;

в) збільшення експортного потенціалу держави;

г) усі попередні відповіді вірні.

4. Місцевий референдум виконує наступні завдання:

а) на місцевий референдум можуть бути винесені питання, віднесені законом до повноважень органів державної влади;

б) вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення;

в) на місцевий референдум може бути винесене будь-яке питання, віднесене Конституцією України і законами України до відання місцевого самоврядування та спільних інтересів територіальних громад;

г) немає правильної відповіді.

5. Територіальна громада – це:

а) жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, які є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, які мають один адміністративний центр;

б) жителі, об'єднані спільною площею та спільними інтересами, які направлені на вирішення господарських та інших проблем;

в) жителі, об'єднані місцем проживання в містах і областях України, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями;

г) немає правильної відповіді.

6. Виконавчі органи рад сільських, селищних, міських, районних у містах:

а) відповідальні та підзвітні відповідній раді;

б) здійснюють надані Законом (делеговані) повноваження органів виконавчої влади;

в) підконтрольні відповідним органам виконавчої влади;

г) усі попередні відповіді вірні.

7. Який документ визначає витрачання коштів державного бюджету України:

а) Бюджетна резолюція;

б) Закон «Про державний бюджет України» на відповідний рік;

в) Бюджетний кодекс;

г) нормативні акти Кабінету Міністрів України;

д) закон «Про місцеве самоврядування»;

е) інструкції та розпорядження Міністерства фінансів та Міністерства економічного розвитку та торгівлі України.

8. Перелік ресурсів, продукції, послуг, що мають соціальне значення, є продукцією або послугами суб'єктів господарювання – природних монополістів чи продукцією, завезеною за імпортом за кошти державного бюджету тощо, ціни, які підлягають жорсткому регулюванню (фіксація, встановлення граничних розмірів), затверджує:

- а) Верховна Рада України;
- б) органи місцевого самоврядування.
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Президент України;
- д) Антимонопольний комітет.

9. Наявні бюджетні ресурси спрямовують на:

- а) інвестування економіки за пріоритетними державними цільовими програмами;
- б) обслуговування внутрішнього та зовнішнього боргів;
- в) погашення заборгованості із заробітної плати бюджетних установ, фінансування соціально-культурної сфери та соціального захисту населення;
- г) утримання апарату управління та силових структур;
- д) поточні господарські потреби.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження:

А) Зміст принципу поділу функцій влади в контексті конституційної моделі організації та функціонування державного механізму в Україні полягає у тому, що гілки влади можуть мати однакові джерела формування; кожна із гілок влади може мати свій термін повноважень, який не збігається з терміном повноважень інших гілок влади.

Б) Згідно Конституції України систему органів державної влади України за територією дії поділяють на вищі та центральні. До вищих відносять Президента України, Конституційний Суд України та Генерального Прокурора України, а до центральних – Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України та обласні ради.

2. Виконайте завдання.

Ознайомтесь із статтями 85, 106, 113, 114, 116 Конституції України. Яким чином організована взаємодія між Президентом України, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів? Як у конституційній моделі розподілу влади в Україні реалізована система «стримувань і противаг»? У чому полягають переваги та недоліки такої системи в цілому та її функціонування в Україні зокрема? Наведіть приклади реалізації системи «стримувань і противаг» у розвинених країнах.

3. Виконайте завдання.

Відвідайте офіційний веб-сайт Верховної Ради України (www.rada.gov.ua). Ознайомтесь із нещодавно прийнятими законами. На вирішення яких питань суспільного життя вони спрямовані? Подумайте та запропонуйте тематику 4-5 законопроектів, які, на Вашу думку, повинні бути розглянуті Верховною Радою у першочерговому порядку.

Теми презентацій

1. Державне управління в Київській Русі та Галицько-Волинському князівстві.
2. Державне життя та управління на українських землях у період їх входження до складу Литви і Польщі.
3. Організація державної влади та місцевого самоврядування на Запорізькій Січі та в часи Гетьманства.
4. Державне управління в Україні у період її входження до складу Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII ст. – 1917 р.).
5. Державна влада та управління в Україні за радянського періоду (1917-1991 рр.).
6. Державне управління в незалежній Україні на сучасному етапі її розвитку.
7. Місцеве самоврядування у державному управлінні України. Проблеми функціонування та напрями реформування.

Тема 7. Центральні органи виконавчої влади в Україні

1. Центральні органи виконавчої влади в Україні (ЦОВВ) у системі державного управління.
2. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади.
3. Міністерства України та їх повноваження.
4. Державні служби України: їх статус та функції.

Література: основна [1, 2, 4, 9], додаткова [9, 15, 18, 19].

Словник термінів та понять

Міністерство – центральний орган виконавчої влади, що здійснює державне управління в певній галузі або сфері життя.

Державні комітети (державні служби) – це центральні органи виконавчої влади, діяльність яких направляє і координує Прем'єр-міністр України або один з віце-прем'єр-міністрів.

Питання для самоконтролю

1. Система центральних органів виконавчої влади.
2. Основні завдання центральних органів виконавчої влади.
3. Кабінет Міністрів України: поняття, структура, повноваження.
4. Міністерство: поняття, структура, повноваження.
5. Державні комітети і інші ЦОВВ: поняття, структура, повноваження.
6. Централізація і децентралізація в структурній організації державного управління.
7. У чому полягають відмінності закритих та відкритих систем державної служби?
8. До якої системи відноситься українська система державної служби?

Тести

1. До органів центральної виконавчої влади відносять:

- а) функціональні і галузеві міністерства;
- б) державні комітети;
- в) центральні органи виконавчої влади, наділені спеціальним статусом;
- г) усі попередні відповіді вірні.

2. Місцеві державні адміністрації на відповідній території:

- а) взаємодіють з сільськими, селищними і міськими радами, їх виконавчими органами та головами;
- б) сприяють у здійсненні ними власних повноважень місцевого самоврядування, зокрема у вирішенні питань економічного, соціального та культурного розвитку відповідних територій;
- в) сприяють зміцненню матеріальної та фінансової бази місцевого самоврядування;
- г) усі попередні відповіді вірні.

3. Нині в Україні нараховується міністерств:

- а) 18;
- б) 13;
- в) 11;
- г) 8.

4. Принципові засади функціонування виконавчої влади полягають у наступному:

- а) пріоритетність законодавчої регламентації функцій, повноважень та порядку діяльності органів виконавчої влади;
- б) незалежність здійснення функцій та повноважень виконавчої влади від органів законодавчої і судової влади у межах, визначених Конституцією і законами України;
- в) відповідальність органів виконавчої влади, їх посадових осіб за свої рішення, дії чи бездіяльність перед громадянами, права яких були порушені;
- г) ефективність, відкритість та доброчесність у роботі уряду та інших органів виконавчої влади.

5. До ознак державної служби відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну службу» відносяться наступні:

- а) здійснюється на професійній основі особами, які обіймають посади в державних органах;
- б) спрямована на практичне виконання завдань та функцій держави;
- в) за виконану роботу державні службовці отримують заробітну плату;
- г) усі попередні відповіді вірні.

6. Спеціально уповноваженим органом у сфері державних закупівель, метрології, з питань державно-приватного партнерства, оборонного замовлення виступає:

- а) Рада Національної безпеки і оборони України;
- б) Міністерство промислової політики України;
- в) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;
- г) Міністерство оборони України.

7. Загальне керівництво митною справою в Україні здійснює:
- а) Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України;
 - б) Державна митна служба України;
 - в) Міністерство фінансів України;
 - г) Міністерство доходів і зборів України.
8. Повноваження керівника державної служби у міністерстві здійснює:
- а) Міністр (крім випадків, передбачених законом);
 - б) керівник служби управління персоналом;
 - в) заступник міністра – керівник апарату міністерства;
 - г) державний секретар міністерства.

Практичні завдання

1. Виконайте завдання.

Охарактеризуйте основні завдання та повноваження міністерства як органу, що забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох сферах (на прикладі одного з міністерств України).

2. Подумайте та дайте аргументовану відповідь.

Центральні органи виконавчої влади утворюються для виконання окремих функцій із реалізації державної політики як служби, агентства, інспекції. Коли центральний орган виконавчої влади утворюється як служба, коли як агентство і коли як інспекція?

3. Розв'яжіть задачу.

Розрахуйте та проаналізуйте структуру видатків державного бюджету України у 2015-2016 рр.; порівняйте результати (див. табл. 2). Визначте темп зростання видатків у 2016 р. у порівнянні з 2015 р. Визначте сальдо державного бюджету у 2015 та 2016 році, якщо відомо, що доходи державного бюджету у 2015 році склали 534694,8 млн грн, а у 2016 році – 616274,8 млн грн. Зробіть висновки.

Теми презентацій

- 1. Історія формування та функціонування ЦОВВ.
- 2. Територіальні органи ЦОВВ: права, компетенції, функції.
- 3. Централізація та децентралізація у структурній організації державного управління.

Таблиця 2 – Видатки державного бюджету України у 2015-2016 рр.

Вибрані статті видатків державного бюджету	Видатки державного бюджету у 2015 р., млн грн	Структура видатків державного бюджету у 2015 р., %	Видатки державного бюджету у 2015 р., млн грн	Структура видатків державного бюджету у 2016 р., %	Темп зростання видатків, %
1. Загальнодержавні функції	18611,4		22131,4		
2. Обслуговування боргу	84505,4		95794,2		
3. Оборона	52005,2		59348,9		
4. Економічна діяльність	37135,4		31412,3		
5. Охорона здоров'я	11450,4		12456,3		
6. Освіта	30185,7		34825,4		
7. Соціальний захист та соціальне забезпечення	103700,9		151695,5		
Всього	576911,4 (100%)		684743,4 (100%)		

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СТРУКТУР ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ ТА ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ. МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Тема 8. Регіональні органи державного управління в Україні

1. Місцеві державні адміністрації: функції та компетенція.
2. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) у державному управлінні.
3. Управління факультативними територіальними одиницями (територіями зі спеціальним статусом).

Література: основна [2, 7, 8, 10, 12], додаткова [6, 8, 16, 17].

Словник термінів та понять

Місцева державна адміністрація (МДА) – місцевий орган виконавчої влади, який в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою.

Регіон – визначене законодавством територіальне утворення із системою органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь).

Регіональне управління – система цілеспрямованого впливу суб'єктів регіонального управління (Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; ЦОВВ; місцеві органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування) на соціально-економічні, політичні та гуманітарні процеси у межах регіону з метою забезпечення сталого розвитку регіонів.

Територіальні органи центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) – територіальні органи міністерства та іншого ЦОВВ, які можуть утворюватися в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, районах у містах, містах обласного, республіканського значення та як міжрегіональні територіальні органи; які підпорядковані відповідному міністерству, іншому ЦОВВ; і завданням яких є реалізація повноважень міністерства та іншого ЦОВВ на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні повноваження Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України щодо реалізації функцій регіонального управління.
2. Розкрийте функції та компетенцію територіальних органів центральних органів виконавчої влади.
3. У чому полягають основні повноваження та компетенція місцевих державних адміністрацій?

4. Охарактеризуйте особливості взаємодії місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування.

5. Розкрийте особливості взаємодії місцевих державних адміністрацій з територіальними органами ЦОВВ.

6. Порівняйте правовий статус та компетенцію територіальних органів міністерства та територіальних органів інших центральних органів виконавчої влади.

7. Які адміністративно-територіальні одиниці можна віднести до територій зі спеціальним статусом в Україні? Які державні органи виступають суб'єктами управління таких територій?

8. Яким чином організоване управління територіями зі спеціальним статусом в Україні?

Тести

1. За якою процедурою призначаються голови місцевих державних адміністрацій (МДА)?

а) голови МДА призначаються на посаду Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України на строк повноважень Президента України;

б) голови МДА призначаються на посаду Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України;

в) голови МДА призначаються Прем'єр-міністром України за поданням Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;

г) голови МДА обираються на виборах шляхом загального, прямого, таємного голосування.

2. Який орган державної влади забезпечує координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади з розроблення та виконання заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку?

а) державне агентство з питань електронного уряду України;

б) міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;

в) Верховна Рада України;

г) голови місцевих державних адміністрацій.

3. Відповідальним за підготовку та виконання обласних, районних місцевих бюджетів є:

а) місцева державна адміністрація;

б) органи місцевого самоврядування;

в) Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;

г) Кабінет Міністрів України.

4. Повноваження голів МДА припиняються Президентом України у разі:

а) висловлення недовіри половиною складу відповідної ради;

б) порушення ними Конституції України і законів України;

в) виявлення факту подвійного громадянства; визнання судом недієздатним;

г) вірні відповіді б) та в).

5. Повноваження МДА охоплюють такі питання:

а) повноваження місцевого самоврядування, делеговані МДА відповідною радою; специфічна функція управління персоналом;

б) здійснення державного контролю за дотриманням економічними суб'єктами законодавства, правил, норм, стандартів, технічних умов;

в) галузеві повноваження;

г) всі відповіді вірні.

6. Територіальні органи ЦОВВ відповідно до покладених на них завдань не здійснюють такі функції:

а) надають адміністративні послуги; здійснюють державний нагляд (контроль);

б) готують та вносять в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства;

в) розробляють та вносять пропозиції до проектів державних цільових програм, а також довгострокових прогнозів розвитку відповідних галузей народного господарства, їх фінансово-економічного забезпечення.

г) управляють об'єктами державної власності в межах, визначених законодавством.

7. До галузевих повноважень місцевих державних адміністрацій не відноситься:

а) здійснення повноважень місцевого самоврядування, делегованих відповідними радами;

б) забезпечення соціально-економічного розвитку відповідних територій; вирішення питань бюджету, фінансів та обліку;

в) управління майном, приватизації, сприяння розвитку підприємництва та здійснення державної регуляторної політики;

г) вирішення питань у сфері зайнятості населення, праці та заробітної плати; сприяння розвитку науки, освіти, культури, охорони здоров'я, молоді та спорту.

8. Місцеві державні адміністрації підпорядковані таким чином:

а) МДА та їх голови підзвітні і підконтрольні Президенту України і Кабінету Міністрів України; органам виконавчої влади вищого рівня;

б) МДА підконтрольні лише органам виконавчої влади вищого рівня;

в) МДА підзвітні та підконтрольні відповідним радам у частині делегованих повноважень;

г) вірні відповіді а) та в).

9. У разі обрання нового Президента України голови МДА:

а) зобов'язані подати у відставку у 10-денний термін;

б) продовжують здійснювати свої повноваження до призначення у встановленому порядку нових голів МДА;

в) складають свої повноваження з наступного від дня оголошення результатів виборів Президента України дня;

г) пишуть заяву про звільнення з посади голови МДА за власним бажанням.

10. Які з перелічених органів виконавчої влади знаходяться під впливом ситуації подвійного підпорядкування:

- а) територіальні органи ЦОВВ;
- б) Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;
- в) місцеві державні адміністрації;
- г) Кабінет Міністрів України.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження:

А) Відповідно до ст. 133 Конституції України не тільки «міста Київ та Севастополь мають спеціальний статус, який визначається законами України», а також будь-які інші міста України можуть отримати такий статус.

Б) Посадові особи МДА мають право бути присутніми на засіданнях органів місцевого самоврядування та бути вислуханими з питань у їх компетенції, але не мають права втручатися у здійснення повноважень органів місцевого самоврядування.

В) Спеціальний статус міста можна охарактеризувати як особливу систему прийняття та реалізації управлінських рішень, а також контролю за їх виконанням, що призводить до появи несхожої на інші територіальні одиниці системи органів публічної влади, що діють на його території.

Г) Голови обласних державних адміністрацій (ОДА) не мають права скасовувати розпорядження голів райдержадміністрацій (РДА), навіть якщо вони суперечать законодавчим актам; однак голови ОДА можуть порушувати питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності голів РДА.

Д) Оскільки місцеві ради не мають власних виконавчих органів, а мають лише апарат для забезпечення їх діяльності, то відповідні повноваження здійснюються МДА, та визначаються як делеговані.

Е) Територіальні органи міністерства утворюються у випадках, коли їх створення передбачено положенням про міністерство, затвердженим Кабінетом Міністрів України, і не мають статусу юридичної особи публічного права.

Ж) Місцеві державні адміністрації не є юридичними особами.

З) Склад місцевих державних адміністрацій формують голови місцевих державних адміністрацій.

2. Виконайте завдання.

Побудуйте організаційну структуру ОДА Вашої області, до якої мають входити: керівництво МДА (голова, перший заступник і заступники голови); апарат; управління, відділи та інші структурні підрозділи. До якого типу організаційних структур її можна віднести? Яким чином розробляється перелік структурних підрозділів МДА? Перевірте правильність побудованої Вами структури, звернувшись до веб-сайту відповідної ОДА. Використовуйте інформацію законодавчих актів України та основну літературу [10, с. 109–111].

3. Проаналізуйте ситуацію та дайте аргументовану відповідь.

ОДА розробила Програму соціально-економічного розвитку області А на 2006–2016 рр. По закінченні цього терміну виявилось, що не всі планові показники успішно досягнуті. Обласна рада звернулась до ОДА з проханням надати звіт та відповіді на запитання щодо недовиконання показників Програми. Представники ОДА відмовились, мотивуючи це тим, що ОДА підконтрольні лише органам виконавчої влади вищого рівня, а не органам місцевого самоврядування. Чи вірно поступили представники ОДА? (див. ст. 17, 34 Закону України «Про місцеві державні адміністрації»).

4. Розв`яжіть задачу.

Необхідно здійснити секвестр видатків обласного бюджету за квартал; визначити відсоток виконання затвердженого бюджету за видатками (відношення фактичних видатків до запланованих); заповнити таблицю. Надходження до бюджету (фактичні видатки після секвестру) за квартал – 8250 млн грн. Розподіл видатків, які перевищують суму «захищених» статей, здійснюється пропорційно структурі видатків затвердженого бюджету (див. табл. 3).

Таблиця 3 – Структура видатків місцевого бюджету

Статті видатків	Видатки затвердженого бюджету, млн грн	Структура видатків затвердженого бюджету, %	Критичний мінімум фінансування, млн грн	Розподіл суми перевищення видатків, млн грн	Фактичні видатки після секвестру, млн грн	Виконання бюджету за статтями видатків, %
1. Соціальний захист та соціальне забезпечення	2460		1700			
2. Освіта та охорона здоров'я	3620		3100			
3. Житлово-комунальне господарство	2130		1600			
Інші видатки	1090		1000			
Всього	9300		7400			

Теми презентацій

1. Проблеми та протиріччя реалізації спеціального статусу м. Києва.
2. Позитивний та негативний досвід взаємодії місцевої державної адміністрації з органами місцевого самоврядування у Вашому місті (області, селищі, районі).
3. Сутність та приклади конфлікту (дублювання, суперечності) повноважень між МДА та територіальними органами ЦОВВ.

Тема 9. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні

1. Конституційно-правові засади та особливості місцевого самоврядування в Україні.
2. Місце і роль громадянина у державному управлінні.

Література: основна [2, 10, 12], додаткова [6, 8, 12, 18].

Словник термінів та понять

Місцеве самоврядування – гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах самостійної адміністративно-територіальної одиниці, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Делеговані повноваження – повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад.

Місцевий бюджет – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю

1. Які три типи міського самоврядування історично склалися у XVII-XVIII ст. в Україні? Назвіть їх основні риси.
2. Дайте характеристику козацького самоврядування у Запорізькій Січі; доведіть наявність демократичних принципів в його основі.
3. Розкрийте три теорії місцевого самоврядування: державницьку, громадівську та теорію муніципального дуалізму. Яка з них, на Ваш погляд, найбільше відповідає дійсності?
4. Охарактеризуйте принципи, на основі яких здійснюється місцеве самоврядування.
5. З яких елементів складається система місцевого самоврядування у сучасній Україні?
6. Розкрийте повноваження міських, районних та обласних рад.
7. У чому полягають повноваження сільського, селищного, міського голови?
8. Опишіть порядок формування та організації роботи органів місцевого самоврядування.

Тести

1. У системі місцевого самоврядування України відповідно до закону функціонують такі адміністративно-територіальні одиниці:

- а) область, район, місто, район у місті, селище, село;
- б) область, регіон, район, місто, район у місті, селище, село;
- в) область, район, місто, село;
- г) провінція, місто, село.

2. До основних принципів місцевого самоврядування з наведеного нижче не відноситься:

- а) принципи народовладдя, законності, гласності, колегіальності, виборності;
- б) принцип відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб;
- в) принцип поєднання місцевих і державних інтересів;
- г) принцип повного правового, організаційного та матеріально-фінансового забезпечення самоврядування з боку держави.

3. До системи місцевого самоврядування в Україні не входить:

- а) територіальна громада; органи самоорганізації населення;
- б) територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади;
- в) сільська, селищна, міська рада та їх виконавчі органи; районні та обласні ради;
- г) сільський, селищний, міський голова; староста.

4. Посада сільського, селищного, міського голови має такі особливості:

- а) посадовець обирається на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування на п'ять років;
- б) посадовець не може бути депутатом будь-якої ради;
- в) посадовець очолює виконавчий комітет відповідної ради, головує на її засіданнях;
- г) всі відповіді вірні.

5. Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад не включає вирішення таких питань:

- а) прийняття рішення про недовіру сільському, селищному, міському голові;
- б) затвердження проекту місцевого бюджету, складеного виконавчими органами, внесення змін до нього; затвердження звіту про виконання відповідного бюджету;
- в) прийняття рішень щодо самостійної мовної політики в межах регіону;
- г) встановлення місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України; надання пільг по місцевих податках і зборах, а також земельному податку;

6. Відмінності у правовому статусі сільських, селищних, міських рад, з одного боку, та районних і обласних рад, з іншого боку, полягають у наступному:

- а) сільські, селищні, міські ради працюють сесійно; сесія складається з пленарних засідань, а також засідань постійних комісій;

б) районні і обласні ради не мають власного виконавчого органу, а відповідні повноваження делегуються МДА;

в) голова сільської, селищної, міської ради обирається самою радою із складу депутатського корпусу;

г) до складу районних і обласних рад входять депутати, які обираються на основі загального, рівного, прямого виборчого права строком на п'ять років.

7. Сільський, селищний, міський голова має такі повноваження:

а) організує роботу відповідної ради; здійснює керівництво апаратом ради та її виконавчого комітету;

б) організовує діяльність постійних комісій та інших комісій ради, дає їм доручення;

в) скликає сесії ради, вносить пропозиції та формує порядок денний сесій ради і головує на пленарних засіданнях ради;

г) вірні відповіді а) і в).

8. Вплив громадянина на процес державного управління може бути реалізований наступними способами:

а) участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, виборах до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

б) створення політичних партій та громадських організацій;

в) участь у професійних спілках;

г) всі відповіді вірні.

9. В Україні розвиток громадянського суспільства характеризується такими рисами:

а) існують тенденції до непрозорості, закритості та забюрократизованості в діяльності органів державної влади, однак присутній ефективний діалог із суспільством;

б) розвиток інститутів громадянського суспільства ускладнюється: недосконалістю законодавства, податковим навантаженням, утрудненим доступом до державної фінансової підтримки;

в) потенціал інститутів громадянського суспільства щодо надання соціальних послуг населенню використовується достатньо широко;

г) напрями участі громадськості у здійсненні державної політики реалізуються повністю.

10. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад характеризуються рисами:

а) складаються з двох великих груп – власні (самоврядні) повноваження та делеговані повноваження;

б) реалізуються у сферах соціально-економічного і культурного розвитку, бюджету, фінансів і цін, управління комунальною власністю, ЖКГ, будівництва, транспорту, зв'язку, освіти, охорони здоров'я, земельних відносин;

в) вірні відповіді а) і б);

г) немає вірної відповіді.

Практичні завдання

1. Виконайте завдання.

Підберіть відповідне визначення до кожного терміна (див. табл. 4).

Таблиця 4 – Терміни та визначення

№ з/п	Термін	Визначення
1	Місцевий референдум	А) форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування
2	Районні та обласні ради	Б) право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування
3	Виконавчі органи рад	В) зібрання всіх чи частини жителів села (сіл), селища, міста для вирішення питань місцевого значення
4	Право комунальної власності	Г) гарантований державою мінімальний рівень соціальних послуг на душу населення в межах усієї території України
5	Старостинський округ	Д) представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста
6	Загальні збори	Е) розрахунковий обсяг місцевого бюджету, необхідний для здійснення повноважень місцевого самоврядування на рівні мінімальних соціальних потреб
7	Органи самоорганізації населення	Ж) органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст
8	Представницький орган місцевого самоврядування	З) виборний орган (рада), який складається з депутатів і наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення
9	Мінімальний рівень соціальних потреб	К) частина території об'єднаної територіальної громади, на якій розташовані один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, визначена сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою
10	Мінімальний бюджет місцевого самоврядування	Л) органи, які створюються сільськими, селищними, міськими, районними в містах радами для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування

2. Виконайте завдання.

Заповніть таблицю характерних рис різних моделей місцевого самоврядування – англосаксонської, континентальної, іберійської та радянської, використовуючи подані критерії (див. табл. 5).

Таблиця 5 – Характеристика моделей місцевого самоврядування

Критерії / Моделі	Англосаксонська	Континентальна	Іберійська	Радянська
країни поширення				
органи виконавчої влади				
посадові особи				
переваги				
недоліки				

3. Проаналізуйте ситуацію та дайте аргументовану відповідь.

Громадянин Бондаренко О. А. був обраний на посаду міського голови міста Зелені Лани. До обрання Бондаренко О. А. на громадських засадах очолював садівничий кооператив, а також працював на посаді доцента кафедри економічної теорії Національного університету м. Зелені Лани. Крім того, громадянин захоплювався поезією, писав вірші, які видавав у вигляді брошур у місцевому видавництві, за що отримував гонорар. Від яких видів діяльності громадянину Бондаренку О. А. необхідно відмовитись з огляду на обрання на посаду міського голови? Для відповіді використовуйте Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».

4. Подумайте та дайте аргументовану відповідь.

Чи виділені у Вашому рідному місті такі адміністративно-територіальні одиниці, як райони у місті? Чи створені відповідні органи місцевого самоврядування – районні ради у місті? У чому полягають їх функції та чи має місце дублювання повноважень із міською радою? Проаналізуйте результати функціонування, переваги та недоліки діяльності районних рад у місті.

5. Розв'яжіть задачу.

Міська рада прийняла рішення щодо надання додаткових пільг по деяких місцевих податках і зборах. Відповідно до даних таблиці (див. табл. 6), визначте наслідки цього рішення у звітному році порівняно з базовим роком. Для цього розрахуйте структуру податкових пільг та загальні втрати економіки від надання податкових пільг в базовому та звітному роках (відносно доходів бюджету).

Таблиця 6 – Податкові пільги та загальні втрати від їх надання

Показники	Базовий рік		Звітний рік	
	млн грн	%	млн грн	%
Пільги по транспортному податку	140		215	
Пільги по платі за землю	200		230	
Пільги по єдиному податку	410		655	
Сукупний обсяг податкових пільг		100		100
Доходи міського бюджету, млн.грн.	8500	-	9180	-
Пільги як % до доходів міського бюджету		-		-

Теми презентацій

1. Позитивні та негативні риси системи місцевого самоврядування в Україні.
2. Досвід організації місцевого самоврядування у зарубіжних країнах.
3. Особливості взаємного делегування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування: основні положення та актуальність.

Тема 10. Внутрішня організація та управління органу державної влади

1. Загальні аспекти організації діяльності органів державної влади в Україні.
2. Особливості менеджменту органу державної влади та порядок його функціонування.
3. Прийняття управлінських рішень в органах державної влади.

Література: основна [4, 13, 14], додаткова [3, 5, 10, 15].

Словник термінів та понять

Орган державної влади – окрема частина єдиної системи органів державної влади, що створюється у встановленому законом порядку і здійснює завдання та функції на підставі державно-владних повноважень, власної компетенції з метою реалізації цілей і функцій держави.

Повноваження — обмежене право використовувати ресурси організації і направляти зусилля її співробітників на виконання певних завдань.

Стратегічне управління — тип управління організацією, що спирається на людський потенціал, гнучко реагує на виклики з боку оточення та проводить відповідні своєчасні зміни в організації, що в сукупності надає можливість успішно досягати короткострокових та довгострокових цілей.

Управлінське рішення – акт цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління, підготовлений на основі аналізу альтернатив і прийнятої системи оцінювання, який має директивне значення, містить постановку цілей та обґрунтування засобів їх реалізації.

Зв'язки з громадськістю (public relations) – одна із конкретних функцій управління, яка сприяє встановленню та підтриманню спілкування для виявлення спільних інтересів та досягнення взаєморозуміння й співробітництва між організацією і громадськістю.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте ознаки органу державної влади.
2. У чому полягають відмінності між державним органом та державною установою?

3. Охарактеризуйте основні типи організаційних структур управління. Які з них поширені у державному управлінні та використовуються при створенні органів державної влади? Наведіть приклади.

4. Порівняйте внутрішні вертикальні і горизонтальні зв'язки, що виникають в межах органу державної влади і є важливим елементом його структури.

5. Розкрийте відмінності між розумінням організації як процесу і як функції управління.

6. Охарактеризуйте етапи прийняття управлінських рішень у моделі раціонального прийняття рішень.

7. Охарактеризуйте завдання та функції служби зв'язків з громадськістю органу державної влади.

8. Яким чином співвідносяться між собою поняття законності та юридичної відповідальності у діяльності органів державної влади?

Тести

1. Передача завдань особі, що бере на себе відповідальність за їх виконання, являє собою ...

- а) делегування;
- б) функцію;
- в) повноваження;
- г) горизонтальний управлінський зв'язок.

2. Управлінські зв'язки, які базуються на відносинах взаємозв'язку або опосередкованої залежності і встановлюються між рівноправними структурними підрозділами, являють собою ...

- а) вертикальні зв'язки;
- б) субординаційні зв'язки;
- в) горизонтальні зв'язки;
- г) делегування повноважень.

3. Основними факторами внутрішнього середовища органу державної влади є такі:

- а) цілі, структура, технологія, державна політика;
- б) цілі, завдання, структура, технологія, люди;
- в) цілі, інформація, комунікація, технологія, персонал;
- г) мета, структура, технологія, кадри.

4. До етапів стратегічного управління в органах державної влади не відноситься:

- а) визначення місії;
- б) цільовий, функціональний, організаційний та ресурсний аналіз діяльності;
- в) реалізація побудованої стратегії, що супроводжується моніторингом;
- г) аналіз державної економічної політики.

5. Основними сферами контролінгу виступають наступні:

- а) планування, контроль, керування;
- б) планування, організація, контроль, мотивація;

- в) визначення цілей, збір та аналіз інформації;
- г) визначення місії, побудова стратегії, реалізація стратегії.

6. Головними джерелами інформації для органів державної влади виступають:

- а) акти, що приймаються Верховною Радою та її органами, акти Президента України;
- б) законодавчі акти України, повідомлення засобів масової інформації;
- в) нормативні акти державних органів, акти органів місцевого самоврядування;
- г) вірні відповіді а) і в).

7. Сукупність видів діяльності, що покликані забезпечувати збір, передачу, зберігання, відбір, обробку, видачу та подання інформації на запит управління, являє собою...

- а) інформаційний процес;
- б) інформаційно-комунікаційне забезпечення;
- в) управлінську інформаційну систему;
- г) немає вірної відповіді.

8. Державно-управлінські рішення повинні прийматись із дотриманням таких вимог:

- а) обґрунтованість, законність, чіткість формулювань, своєчасність, ефективність;
- б) обґрунтованість, законність, чіткість формулювань, реальна здійсненність, своєчасність, економічність, ефективність;
- в) обґрунтованість, законність, чіткість формулювань, позитивне сприйняття у суспільстві, ефективність;
- г) обґрунтованість, законність, ефективність, відповідність до світових практик.

9. Індивідуальні управлінські рішення у порівнянні з колективними характеризуються такими рисами:

- а) високий рівень творчого потенціалу;
- б) відносна швидкість прийняття;
- в) значний ризик помилок;
- г) всі відповіді вірні.

10. При порушенні державним службовцем дисципліни праці або правил внутрішнього розпорядку настає такий вид юридичної відповідальності:

- а) дисциплінарна;
- б) адміністративна;
- в) цивільно-правова;
- г) кримінальна.

Практичні завдання

1. Дайте відповідь «так» чи «ні» на наступні питання.

А) Чи має орган державної влади статус юридичної особи?

Б) Чи визначаються управлінські завдання як види робіт, що повинні бути виконані певним чином у визначений термін, не для окремого працівника, а для конкретної посади?

В) Чи існують відмінності у типі владних повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування?

Г) Чи виступає всебічне висвітлення позитивних досягнень у діяльності органу державної влади основною метою «паблік рилейшнз»?

Д) Чи можна визначити контролінг як управлінську концепцію, що входить до переліку функцій менеджменту, дещо дублюючи функцію контролю, і має на меті цілеспрямоване забезпечення прийняття рішень вчасною і повною інформацією?

Е) Чи може виступати одним з засобів доведення інформації органів державної влади до відома зацікавлених осіб її оголошення під час публічних виступів посадових осіб?

Ж) Чи виступають елементами інформаційного процесу такі складові: збереження інформації; обробка інформації; передача інформації про результати; споживання інформації про результати?

З) Чи можна розглядати управлінський процес як цикл, що складається з послідовного виконання таких загальних функцій управління: планування, організація, мотивація та контроль?

К) Чи можна назвати управлінським рішенням акт виконання посадовою особою своїх повноважень у відповідності до нормативного припису за відсутності вибору між кількома альтернативами?

Л) Чи можна погодитись з тим, що керівник в процесі управління виконує специфічні функції: спрямовуючу, забезпечувальну, координуючу та стимулюючу?

2. Виконайте завдання.

Оберіть будь-який орган державної влади, наприклад, один з центральних органів виконавчої влади. Проаналізуйте його внутрішню організацію з точки зору основних внутрішніх змінних – цілей, завдань, організаційної структури, технологій, людських ресурсів. Джерелом інформації для аналізу може бути Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.

3. Розв'яжіть задачу.

Перед міською радою м. Зелені Лани постало завдання придбати нові тролейбуси для оновлення парку міського електротранспорту. Міськрада має такі альтернативи: тролейбуси ROCAR (Румунія), Skoda (Чехія), «TROLZA» (Росія), ЛАЗ (Україна), ЮМЗ (Україна). Оберіть можливі критерії обмеження. Заповніть таблицю (див. табл. 7), визначивши критерії вибору (наприклад, чотири) та їх вагу (від 0 до 1, у сумі дорівнює одиниці); підрахуйте оціночні бали альтернатив з урахуванням ваги критеріїв. Обрати потрібно альтернативу з найбільшою кількістю балів.

4. Виконайте завдання.

Використовуючи модель раціонального прийняття рішень, побудуйте схему прийняття рішення органами місцевого самоврядування щодо вибору, яку з перспективних станцій метрополітену у м. Зелені Лани варто побудувати

у першочерговому порядку, в умовах обмежених фінансових ресурсів. Загальна схема має містити такі етапи, в рамках яких передбачені послідовні дії: етап підготовки до розробки управлінського рішення; етап розробки рішення; етап прийняття (ухвалення) рішення; етап реалізації управлінського рішення. Джерелом інформації щодо змісту етапів може бути основна література [4].

Таблиця 7 – Формалізація управлінського рішення щодо закупівлі тролейбусів

Критерії	Вага критерію	Альтернатива 1 (вихідні бали)	Альтернатива n+1 (вихідні бали)	Альтернатива 1 (оцінка)	Альтернатива n+1 (оцінка)
1	2	3	4	$5 = (3*2)$	$6 = (4*2)$
1					
2					
3					
4					
Сума	1	-	-		

Теми презентацій

1. Позитивний досвід та проблеми реалізації завдань служби зв'язків з громадськістю у вибраному органі державної влади або місцевого самоврядування.
2. Сутність, роль та місце лідерства у процесі державного управління.
3. Переваги та недоліки методів прийняття управлінських рішень.
4. Переваги та недоліки методів генерування управлінських рішень.

Тема 11. Державна служба в Україні

1. Державна служба: поняття, риси, функції, принципи.
2. Правовий статус державних службовців.
3. Управління державною службою та державна кадрова політика.

Література: основна [4, 9], додаткова [4, 14, 18].

Словник термінів та понять

Державна служба – публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, виконувана особами, які обіймають посади в державних органах та їх апараті та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

Державний службовець – громадянин України, який обіймає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), отримує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, а також дотримується принципів державної служби.

Посада – визначена структурою і штатним розкладом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, на яку покладено встановлене нормативними актами коло службових повноважень.

Державна кадрова політика – політика в галузі забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави, у тому числі державного управління, кваліфікованими кадрами, здійснювана з метою активізації соціально-економічного розвитку України як демократичної соціальної держави та ефективної реалізації її національних інтересів.

Питання для самоконтролю

1. Визначте принципи державної служби в Україні відповідно до законодавства.
2. Сформулюйте ознаки та риси державної служби як різновиду суспільно-значущої професійної діяльності.
3. Які цілі переслідує та які завдання покликаний виконувати інститут державної служби в Україні?
4. Розкрийте сутнісні функції державної служби через їх поділ на загальні, спеціальні і допоміжні.
5. Охарактеризуйте елементи правового статусу державного службовця (права, обов'язки, обмеження, заохочення та гарантії, відповідальність).
6. З яких основних етапів складається процес проходження державної служби? Охарактеризуйте кожний з них.
7. У чому полягають функції Національного агентства України з питань державної служби як центрального органу виконавчої влади, створеного з метою здійснення державної політики у цій сфері?
8. Розкрийте цілі, завдання та засоби державної кадрової політики.

Тести

1. Дія Закону України «Про державну службу» не поширюється на:
 - а) Президента України, народних депутатів України, посадових осіб місцевого самоврядування;
 - б) службовців Секретаріату Кабінету Міністрів України;
 - в) представників місцевих державних адміністрацій;
 - г) робітників міністерств та інших ЦОВВ.
2. Спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та його відмова від превалювання приватного інтересу під час виконання обов'язків являє собою принцип ...
 - а) професіоналізму;
 - б) доброчесності;
 - в) патріотизму;
 - г) ефективності.
3. Державна служба відноситься до такого виду суспільної служби:
 - а) цивільної служби;
 - б) публічної служби поряд зі службою в органах місцевого самоврядування;

- в) цивільної служби поряд зі службою в недержавних установах;
 - г) служби у громадських та політичних об'єднаннях.
4. Державна служба поділяється на такі види:
- а) цивільна (загальнофункціональна) та мілітаризована;
 - б) публічна та цивільна;
 - в) служба в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;
 - г) служба в державних органах та їх апараті.
5. Яка з функцій державної служби відповідає за підтримання порядку і законності в системі державної служби та розвиток кадрової політики?
- а) регулювальна;
 - б) забезпечувально-відновлювальна;
 - в) правотворча;
 - г) організаційна.
6. Посади радників, консультантів, помічників, прес-секретарів віднесені до такого типу посад:
- а) політичні;
 - б) адміністративні;
 - в) патронатні;
 - г) немає вірної відповіді.
7. Відповідно до Закону України «Про державну службу» до категорії «А» (вищий корпус державної служби) віднесені посади:
- а) заступників голів місцевих державних адміністрацій;
 - б) керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, та їх заступників;
 - в) керівників структурних підрозділів міністерств, інших ЦОВВ;
 - г) керівників апаратів апеляційних та місцевих судів.
8. Система управління державною службою не включає такі елементи:
- а) Національна академія державного управління при Президентові України;
 - б) Національне агентство України з питань державної служби; керівники державної служби;
 - в) Кабінет Міністрів України;
 - г) Комісія з питань вищого корпусу державної служби та відповідні конкурсні комісії; служби управління персоналом;
9. Підставою для припинення державної служби не може бути:
- а) закінчення строку призначення на посаду державної служби;
 - б) зміна керівників або складу державних органів;
 - в) втрата права на державну службу або його обмеження;
 - г) незгода державного службовця на проходження державної служби у зв'язку із зміною її істотних умов.
10. Науково-методичне забезпечення діяльності з перепідготовки державних службовців здійснює:
- а) Атестаційна колегія;
 - б) Національне агентство України з питань державної служби;

- в) Національна академія державного управління при Президентові України;
- г) Вища атестаційна комісія.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження:

А) Принцип політичної неупередженості у державній службі передбачає недопущення впливу політичних поглядів на дії державного службовця, а також утримання від демонстрації цих поглядів під час виконання обов'язків.

Б) На державну службу не має права вступити особа, яка досягла п'ятдесятип'ятирічного віку, визнана недієздатною, має судимість або має громадянство іншої держави.

В) Черговий ранг у межах певної категорії посад («А», «Б», «В») присвоюється державному службовцю через кожні п'ять років, беручи до уваги результати його службової діяльності.

Г) Заробітна плата державного службовця складається з таких елементів: посадового окладу, надбавки за вислугу років, виплат за додаткове навантаження, премії.

Д) У загальному випадку прийняття громадян України на посади державної служби без проведення конкурсу забороняється.

Е) Державний службовець має право на повагу до своєї особистості, чітке визначення посадових обов'язків, гідні умови та оплату праці, соціальне забезпечення та професійне навчання, участь у професійних спілках.

Ж) Державний службовець зобов'язаний дотримуватися правил етичної поведінки, професійно виконувати свої обов'язки, але не зобов'язаний запобігати виникненню реального чи потенційного конфлікту інтересів.

З) Різниця між наказом (розпорядженням) та дорученням полягає в тому, що наказ (розпорядження) має бути письмовим, а доручення може бути письмовим або усним.

К) Державний службовець не має права бути членом політичної партії, якщо він обіймає посаду державної служби категорії «А» або «Б».

Л) Державний службовець у загальному випадку не має права організувати і брати участь у страйках та агітації.

2. Проаналізуйте ситуацію та дайте аргументовану відповідь.

Голова районної державної адміністрації Березівського району гр. Нечипоренко О.В. вирішив призначити на посаду свого першого заступника гр. Хвастуна І.І., який успішно пройшов конкурс. Як відомо, для цього необхідним є погодження з Головою обласної державної адміністрації, який ознайомився з інформацією про претендента на посаду. Виявилось, що Хвастун І.І., 1983 р. народження, є громадянином України, має диплом бакалавра з державного управління, не має судимості, не підпадає під заборону, встановлену Законом України «Про очищення влади», вільно володіє державною мовою, останні три роки працював менеджером зі збуту ТОВ «УкрОлія». Чи дасть згоду Голова облдержадміністрації на призначення на посаду Хвастуна І.І.? Інформацію для відповіді можна отримати зі ст. 19-20 Закону України «Про державну службу».

3. Виконайте завдання.

Заповніть пропуски у поданій таблиці категорій, рангів та посад державних службовців (див. табл. 8). Інформацію для виконання завдання можна отримати зі ст. 6, ст. 39 Закону України «Про державну службу». У чому полягає спільне та відмінне у проходженні державної служби посадовцями різних категорій?

4. Виконайте завдання.

Ознайомтесь з текстом Присяги державного службовця, яку складає особа, вперше призначена на посаду державної служби:

«Усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю, що буду вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, честь держави, з гідністю нести високе звання державного службовця та сумлінно виконувати свої обов'язки».

Як Ви вважаєте, у чому полягає роль складання Присяги? Які інші види суспільно-корисної діяльності передбачають подібну процедуру? Які ідеї, (слова, фрази) Ви би додали до поданого тексту?

Таблиця 8 – Категорії, посади та ранги в системі державної служби

Категорія	Ранг	Посади
А		Державний секретар Кабінету Міністрів України та його заступники
		Керівники апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів та їх заступники
		Керівники секретаріатів Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та їх заступники
		Голова Державної судової адміністрації України та його заступники
		Керівники державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України
Б	3, 4, 5, 6	Керівники структурних підрозділів міністерств, інших ЦОВВ та інших державних органів, їх заступники
		Заступники голів місцевих державних адміністрацій
		Заступники керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України
В		інші посади державної служби, не віднесені до категорій «А» і «Б»

Теми презентацій

1. Особливості проходження державної служби в Україні: вступ на державну службу, службова кар'єра, припинення державної служби.

2. Правові аспекти дисциплінарної та матеріальної відповідальності державних службовців.

3. Особливості оплати праці, заохочення і надання соціальних гарантій державним службовцям.

Тема 12. Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади

1. Поняття ефективності у державному управлінні.
2. Економічна оцінка ефективності роботи органів державної влади.
3. Види контролю. Державний контроль у сфері виконавчої влади.

Література: основна [5, 11, 13, 14], додаткова [5, 10, 15].

Словник термінів та понять

Загальна соціальна ефективність – здатність системи державного управління в процесі свого функціонування забезпечити задоволення соціально-економічних потреб суспільства.

Державний контроль – одна з функцій державного управління; форма здійснення державної влади, що забезпечує дотримання законів та інших нормативно-правових актів, у сукупності з системою державних контролюючих органів.

Публічна звітність являє собою політико-правовий інструментарій розвитку громадянського суспільства, який вимагає відкриття з боку органів державної влади та місцевого самоврядування певної інформації про свою діяльність.

Громадський контроль – вид соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте основні концепції ефективності управління: а) цільова концепція; б) системна концепція; в) заснована на «балансі інтересів»; г) функціональна концепція; д) композиційна концепція; е) заснована на трьох критеріях – економії, ефективності, результативності.

2. Охарактеризуйте критерії загальної, спеціальної та конкретної ефективності державного управління.

3. Поясніть концептуальну відмінність між поняттями економічної та соціальної ефективності.

4. Які три виміри ефективності державного управління можна виділити?

5. Охарактеризуйте види контролю за різними класифікаціями.

6. Розкрийте стадії процесу контролю.

7. В чому полягають особливості загального та спеціалізованого зовнішнього контролю у системі виконавчої влади в Україні?

8. В чому полягає необхідність та актуальність громадського контролю?

Тести

1. Поняття ефективності у загальному сенсі являє собою:
 - а) порівняння поставлених цілей із отриманими результатами;
 - б) зіставлення результатів із витратами на їх досягнення;
 - в) співставлення цілей із витратами на їх досягнення;
 - г) порівняння поставлених цілей із очікуваннями людей.
2. Інтегральний показник державного управління (GRICS) характеризується тим, що...
 - а) розраховується Всесвітнім банком починаючи з 1996 року;
 - б) включає шість індексів, зокрема права голосу та підзвітності, політичної стабільності, ефективності уряду, контролю корупції та ін.;
 - в) містить оцінку операційного ризику, правового ризику;
 - г) вірні відповіді а) та б).
3. Показник якості державного управління, який містить оцінку таких параметрів, як корупція в державному апараті; верховенство закону; ризик експропріації приватних інвестицій; розірвання контрактів державою, має назву:
 - а) індекс політичного ризику (IRGB);
 - б) індекс ООН готовності країн до запровадження електронного уряду;
 - в) інвестиційний рейтинг (BERI);
 - г) інтегральний показник державного управління (GRICS).
4. Ефективність державного управління може бути проаналізована на таких рівнях:
 - а) загальна ефективність;
 - б) ефективність функціонування суб'єктів державного управління;
 - в) ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб;
 - г) всі відповіді вірні.
5. Критерієм конкретної соціальної ефективності не виступає:
 - а) законність; достовірність управлінської інформації;
 - б) реальність управлінських впливів;
 - в) орієнтація на забезпечення прибутковості підприємств державного сектору;
 - г) забезпеченні реалізації потреб, інтересів і цілей життя людей.
6. Ефективність державного управління за якісними критеріями довіри населення до влади, підтримки рішень уряду тощо можна вимірювати:
 - а) шляхом соціологічних обстежень приватного сектору та домогосподарств;
 - б) методом експертних оцінок;
 - в) шляхом соціологічних опитувань державних службовців;
 - г) за допомогою міжнародних співставлень та за участі міжнародних організацій.
7. Вид контролю, який передбачає функціонування спеціальних контролюючих органів, застосування жорстких правил та норм, це:
 - а) зовнішній контроль;
 - б) внутрішній контроль;

- в) централізований контроль;
- г) децентралізований контроль.

8. Вид контролю, здійснюваний органами державної влади, які адміністративно підпорядковані один одному, це:

- а) централізований контроль;
- б) внутрішній контроль;
- в) децентралізований контроль;
- г) зовнішній контроль.

9. За етапами проведення розрізняють такі види контролю:

- а) бюджетний та управлінський контроль;
- б) превентивний, оперативний, підсумковий контроль;
- в) зовнішній та внутрішній контроль;
- г) централізований та децентралізований контроль.

10. Парламентський контроль, як вища форма державного контролю, здійснюється такими суб'єктами:

- а) Верховна Рада, уповноважений Верховної Ради з прав людини;
- б) Рахункова палата, народні депутати (через інститут депутатського запиту);
- в) Верховна Рада, Рахункова палата, Державна казначейська служба України;
- г) вірні відповіді а) та б).

Практичні завдання

1. Виконайте завдання.

Ознайомтесь з річним звітом будь-якого органу державної влади. Визначте, які показники ефективності діяльності органу відображені у звіті. Класифікуйте їх по групах: вхідні (ресурсні) індикатори; індикатори випуску; індикатори проміжних результатів; індикатори наслідків; індикатори зовнішнього середовища. З огляду на аналіз цих показників, від яких факторів залежить і яким чином можна покращити ефективність роботи державного органу?

2. Виконайте завдання.

Використовуючи систему показників оцінки ефективності з попереднього завдання, подумайте та складіть перелік можливих індикаторів, за яким можна оцінювати ефективність навчальної діяльності у академічній групі; ефективність функціонування національного університету. Спробуйте оцінити роботу студентської групи; національного університету відповідно до Вашої системи.

3. Розв'яжіть задачу.

Відомо, що Інтегральний показник державного управління (Governance Research Indicator Country Snapshot, GRICS) складається з шести індексів (див. табл. 9), які змінюються від 0 (найнижчий ранг) до 100 (найвищий ранг). Порівняйте їх значення в Україні та в розвинених країнах (Німеччина). Проаналізуйте, наскільки і в який бік змінилися значення цих параметрів за

останні роки в Україні. З чим це може бути пов'язане? Які висновки щодо ефективності державного управління в Україні можна зробити?

Таблиця 9 – Індекси ефективності державного управління, що складають Інтегральний показник державного управління

Країни	Україна			Німеччина
	Роки			
	2005	2010	2015	2015
1. Право голосу та підзвітність	41	46	48	96
2. Політична стабільність і відсутність насилля / загрози тероризму	37	45	6	70
3. Ефективність уряду	34	25	35	94
4. Якість законодавства	34	34	30	93
5. Верховенство закону	27	25	23	93
6. Контроль корупції	30	17	15	93

4. Виконайте завдання.

Заповніть таблицю порівняння форм зовнішнього контролю за наступними критеріями (див. табл. 10).

Таблиця 10 – Форми зовнішнього контролю та їх характерні риси

Вид контролю	Критерії				
	Характерні риси	Сфера застосування	Суб'єкти	Підпорядкованість	Функції
Конституційний					
Парламентський					
Судовий					
Прокурорський нагляд					
Фінансовий					
Громадський					

Теми презентацій

1. Характеристика різних систем оцінки ефективності управління (наприклад, шість сигма (Six Sigma), модель досконалості Європейського фонду управління якістю (EFQM), узагальнена схема оцінки (CAF), ощадливе управління (Lean Management), швидкий менеджмент (Rapid Management, RM) та інші).

2. Місце України у міжнародних рейтингах за основними показниками якості державного управління (наприклад, індекс політичного ризику (IRGB), індекс готовності до запровадження електронного уряду (E-Government Readiness Index), інвестиційний рейтинг (BERI)).

3. Сучасний стан, проблеми та шляхи підвищення ефективності державного управління в Україні.

4. Проблеми та напрями реформування системи щорічної оцінки державних службовців в Україні.

Тема 13. Відносини органів публічної влади в системі управління

1. Основні напрями взаємодії органів публічної влади між собою та з установами і організаціями; з судовими та правоохоронними органами.
2. Взаємодія між державними органами і органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями.
3. Державні та адміністративні послуги.

Література: основна [1, 4, 9], додаткова [5, 18].

Словник термінів та понять

Адміністративні послуги — публічні (державні та муніципальні) послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень.

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів.

Звернення громадян – викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Громадські слухання – зустрічі з депутатами місцевої ради та посадовими особами, які може проводити територіальна громада з метою слухання доповідей, порушення питань та внесення пропозицій щодо питань місцевого значення.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями органів публічної влади, підприємств, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте класифікації типів взаємодії в системі органів публічної влади за різними критеріями.
2. Назвіть основні форми координаційних управлінських зв'язків.
3. Охарактеризуйте напрями взаємодії органів місцевого самоврядування з підприємствами та установами.
4. Визначте способи взаємодії органів публічної влади з судовими органами.
5. Визначте необхідність та можливості контролю за функціонуванням органів влади з боку громадськості. Охарактеризуйте відносини між органами публічної влади та об'єднаннями громадян.
6. Розкрийте класифікації адміністративних послуг за декількома критеріями.
7. Проаналізуйте форми залучення громадськості до участі в управлінні державними і суспільними справами.

8. У чому полягає різниця між поняттями «громадський моніторинг», «громадська експертиза» та «громадський контроль» як технологіями взаємодії громадянського суспільства з органами публічної влади?

Тести

1. Тип управлінських зв'язків, який передбачає підконтрольність, підзвітність, функціональне або методичне підпорядкування, має назву...

- а) реординаційні зв'язки;
- б) координаційні зв'язки;
- в) субординаційні зв'язки;
- г) горизонтальні зв'язки.

2. Відносини органів місцевого самоврядування з комунальними підприємствами засновані на засадах:

- а) підпорядкованості, підзвітності і підконтрольності установ;
- б) на договірній і податковій основі та на принципі обмеженої підконтрольності;
- в) на підконтрольності установ в межах повноважень органів місцевого самоврядування;
- г) немає вірної відповіді.

3. Верховна Рада України (ВРУ) впливає на судову систему:

- а) через формування законодавчих засад судочинства та судоустрою;
- б) ВРУ призначає одну третину складу Конституційного Суду України;
- в) ВРУ засновує суди;
- г) вірні відповіді а) і б).

4. Генеральний прокурор України підзвітний та підконтрольний ...

- а) Міністерству юстиції України;
- б) Президенту України та Верховній Раді України;
- в) Кабінету Міністрів України;
- г) Президенту України.

5. Прокурори можуть взаємодіяти з органами публічної влади таким чином:

- а) виступати з доповідями на сесіях місцевих рад, апаратних нарадах у місцевих державних адміністраціях;
- б) бути присутніми на засіданнях постійних комісій місцевих рад;
- в) брати участь у роботі підкомісій і робочих груп у якості експертів на громадських засадах;
- г) всі відповіді вірні.

6. Принципами взаємодії органів публічної влади з громадянським суспільством не виступають:

- а) соціальне партнерство, ефективність, гнучкість, повага, довіра, толерантність;
- б) баланс між державними інтересами та інтересами інститутів громадянського суспільства;
- в) активне втручання держави у діяльність громадянського суспільства;
- г) участь у формуванні політики, прийнятті рішень та їх реалізації.

7. За змістом діяльності щодо надання адміністративних послуг виділяють наступні їх види:

а) реєстрація; надання дозволу; сертифікація; атестація; верифікація; нострифікація; легалізація тощо;

б) господарські послуги; соціальні послуги; земельні послуги; будівельно-комунальні послуги тощо;

в) адміністративні послуги з централізованим, локальним або «змішаним» регулюванням;

г) платні послуги; безоплатні послуги.

8. Безпосередню участь у організаційному забезпеченні діяльності судових органів беруть такі органи виконавчої влади:

а) Міністерство юстиції України, Міністерством юстиції Автономної Республіки Крим і місцеві управління юстиції;

б) органи Міністерства внутрішніх справ;

в) вірні відповіді а) і б).

г) Департамент виконання покарань.

9. Письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод має назву ...

а) пропозиція;

б) клопотання;

в) заява;

г) скарга.

10. Постійно діючий колегіальний виборний консультативно-дорадчий орган, утворений для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами – це ...

а) громадянське суспільство;

б) місцева ініціатива;

в) громадські слухання;

г) громадська рада.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження.

А) Судді, прокурори, поліцейські, співробітники Служби безпеки України, військовослужбовці та деякі державні службовці, крім працівників Національного антикорупційного бюро України, не можуть бути членами будь-яких політичних партій.

Б) Поняття «державні послуги» ширше, ніж «адміністративні послуги», оскільки, крім останніх, воно включає також послуги, що надаються державними установами і організаціями (освітні, медичні послуги).

В) Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також державні та комунальні підприємства не мають права здійснювати внески на підтримку політичних партій, однак це не стосується іноземних держав та іноземних юридичних осіб.

Г) Об'єднання громадян беруть активну участь у виборчих процесах, впливають на формування державної політики через допоміжні консультативні

органі при органах публічної влади та шляхом проведення масових заходів, приймають участь у сесіях місцевих рад з правом дорадчого голосу.

Д) У разі порушення політичними партіями Конституції України, законів України, щодо них може бути винесено попередження про недопущення незаконної діяльності, але діяльність політичної партії не може бути заборонена.

Е) Не допускається створення і діяльність структурних утворень політичних партій в органах виконавчої, судової влади, у виконавчих органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, водночас це дозволено на державних підприємствах, у навчальних закладах.

Ж) Ознакою адміністративних послуг є те, що вони надаються з ініціативи фізичних і юридичних осіб, яким для цього необхідно виконати певні вимоги, визначені законом.

З) Адміністративні послуги – це частина публічних послуг, що надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

2. Проаналізуйте ситуацію та дайте аргументовану відповідь.

Три студенти вирішили заснувати громадську організацію під назвою «Гостинна Україна», яка мала б на меті захист прав іноземних студентів в Україні, консультативну допомогу, полегшення їх соціальної та психологічної адаптації та перебування у країні. Два студенти – громадяни України, одному виповнився 21 рік, іншому 17. Третій студент – вісімнадцятирічний громадянин Єгипту.

Відповідно до норм Закону України «Про громадські об'єднання», проаналізуйте, чи може такий склад осіб виступати засновниками указаної громадської організації?

3. Виконайте завдання.

Будівельна компанія ТОВ «Добробут» розпочала будівництво нового житлового комплексу у безпосередній близькості до міського скверу з дитячим майданчиком. Внаслідок виконання будівельних робіт користування сквером ускладнено, оскільки заважає шум. Крім того, постраждала частина території скверу та зелені насадження, які потребують відновлення.

Яка з форм звернення громадян є доречною в указаній ситуації? Складіть відповідну пропозицію (зауваження), заяву (клопотання) або скаргу. Який з органів місцевого самоврядування або яка посадова особа буде Вашим адресатом?

4. Виконайте завдання.

Відповідно до Закону України «Про політичні партії в Україні», «політична партія – це ... добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах. Політичні партії повинні мати програму. Програма політичної партії є викладом цілей та завдань цієї партії, а також шляхів їх досягнення».

Скільки політичних партій існує в Україні? Інтереси яких верств населення вони представляють? Які прошарки населення потребують кращого представництва та захисту своїх інтересів?

Відповівши на зазначені запитання подумайте та складіть проект створення нової політичної партії в Україні, який включає назву, слоган (девіз) та декілька пунктів програми партії.

Теми презентацій

1. Міжнародний досвід формування відносин між органами влади.
2. Проблеми та перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні.
3. Досвід взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями у Вашому місті (селищі, селі).

Тема 14. Розвиток системи державного та регіонального управління

1. Проблеми взаємовідносин гілок державної влади в Україні.
2. Сутність та напрями адміністративної реформи в Україні.
3. Проблеми та перспективи розвитку системи державного та регіонального управління.

Література: основна [1, 5, 9], додаткова [1, 8, 9, 18].

Словник термінів та понять

Адміністративна реформа – це вид політико-правової реформи, яка здійснюється у сфері виконавчої влади і торкається як її організаційної структури, функцій, кадрового забезпечення, так і взаємовідносин з місцевим самоврядуванням.

Соціальне партнерство – цивілізована форма людського співжиття, що забезпечує захист інтересів людей найманої праці, роботодавців, органів державної влади та місцевого самоврядування шляхом досягнення консенсусу, розробки та реалізації спільної позиції з найважливіших напрямів політичного та соціально-економічного розвитку, трудових відносин.

Електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності та прозорості функціонування органів публічної влади на основі застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій з метою формування держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

Сталий розвиток – процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації соціальної, економічної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягають причини суперечностей між гілками державної влади в Україні?
2. У чому виявляється конфлікт повноважень між гілками державної влади? Наведіть приклади.
3. Які недоліки у організаційній структурі органів державного та регіонального управління в Україні можна виділити?
4. Які напрями реформування центральних органів виконавчої влади необхідно здійснити в Україні?
5. Які зміни у структурі органів публічної влади відбулися останнім часом внаслідок проведення адміністративної реформи в Україні?
6. Чи потребує змін система місцевого самоврядування в Україні? В чому ці зміни мають полягати?
7. Розкрийте новітні види державно-управлінських технологій.
8. Охарактеризуйте сучасні моделі державного управління, поширені в розвинених країнах.

Тести

1. Актуальною на даний момент в Україні є Конституція України від...
 - а) 28 червня 1996 року;
 - б) 30 вересня 2010 року;
 - в) 8 грудня 2004 року;
 - г) немає вірної відповіді.
2. Елементами «системи стримувань і противаг» виступають такі інститути:
 - а) право вето;
 - б) імпічмент;
 - в) вотум недовіри;
 - г) всі відповіді вірні.
3. Різновиди сучасних державно-управлінських технологій не включають:
 - а) контролінг, консалтинг, моніторинг;
 - б) технології прийняття управлінських рішень;
 - в) застосування інформаційно-комунікаційних технологій та систем;
 - г) управління ризиками, управління якістю.
4. До важливих проблем функціонування місцевого самоврядування слід віднести:
 - а) надмірну фінансово-економічну самостійність територіальних громад;
 - б) недостатню концентрацію повноважень та ресурсів в органів місцевого самоврядування;
 - в) надмірний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування з боку громад;
 - г) обмеженість повноважень у центральних та місцевих органів виконавчої влади.

5. Основними характеристиками української моделі державного управління виступають:

а) амбівалентність, різноманіття, перехідність;

б) соціальний віталізм, корпоративізм, проектний підхід, опора на колектив;

в) корпоративізм, індивідуалізм, максимальне застосування влади;

г) соціальний віталізм, індивідуалізм, різноманіття.

6. В результаті проведення адміністративної реформи в Україні передбачено функціонування таких типів центральних органів виконавчої влади:

а) міністерства, служби, інспекції, комітети, центри;

б) міністерства, служби, інспекції, агентства, ЦОВВ зі спеціальним статусом, інші ЦОВВ та незалежні регулятори;

в) міністерства, комітети, комісії, ЦОВВ зі спеціальним статусом;

г) міністерства, служби, інспекції, агентства, ЦОВВ зі спеціальним статусом.

7. За результатами проведення адміністративної реформи кількість ЦОВВ скорочено до:

а) 16 міністерств, 18 служб, 4 інспекції, 10 агентств;

б) 20 міністерств;

в) 18 міністерств, 17 служб, 5 інспекцій, 10 агентств, 14 ЦОВВ зі спеціальним статусом та незалежних регуляторів;

г) немає вірної відповіді.

8. Процес адміністративної реформи передбачає внесення змін до таких сфер державного управління:

а) економічна, соціальна, судова, політична система;

б) економічна, соціальна, культурно-ідеологічна, адміністративно-правова;

в) соціально-економічна та адміністративно-правова;

г) економічна, судова, кримінальна юстиція, антикорупційне законодавство, політична система.

9. Управління об'єктами державної власності здійснює такий тип ЦОВВ:

а) служба;

б) інспекція;

в) агентство;

г) комітет.

10. Державні послуги надає такий тип ЦОВВ:

а) комітет;

б) служба;

в) агентство;

г) незалежний регулятор.

Практичні завдання

1. Визначте, чи вірні наступні твердження.

А) Одним із завдань реформування ЦОВВ є здійснення розмежування політичного та адміністративного керівництва у міністерствах.

Б) Актуальним завданням у реформуванні сфери місцевого самоврядування є чітке розмежування повноважень між місцевими державними адміністраціями та територіальними органами ЦОВВ.

В) Трансформація територіального устрою в Україні має спиратись на здійснення політики об'єднання невеликих територіальних громад та укрупнення самоврядних адміністративно-територіальних одиниць.

Г) Основним інструментом протистояння глобалізаційним викликам у системі державного управління має стати трирівнева інтегрована взаємодія суб'єктів глобального управління: національних, регіональних та наднаціональних структур.

Д) Необхідно внести корективи до територіальної організації виконавчої влади: більшість міністерств потребуватиме розширення територіальної мережі власних підрозділів.

Е) Головною метою реформування місцевого самоврядування є забезпечення права громадян на участь у вирішенні питань суспільного життя, в управлінні державою, подальша демократизація суспільства.

Ж) Головним показником ефективності адміністративної реформи в Україні є досягнення американських стандартів роботи органів публічної влади, а основним очікуваним результатом – зростання прозорості системи державного управління.

З) Для сучасної вітчизняної моделі державного управління характерні такі проблеми, як нехтування довгостроковим плануванням, невміння імпортувати нові технологічні прийоми, брак корпоративної культури і конфлікти.

2. Виконайте завдання.

Оберіть будь-який орган державної влади або місцевого самоврядування. Ознайомтесь з роботою його веб-сайту. Проаналізуйте, які технології та принципи електронного урядування в Україні вже реалізовані; які можливості та завдання розвитку електронного урядування ще необхідно втілювати в життя.

3. Виконайте завдання.

Заповніть таблицю порівняння сучасних світових моделей державного управління за поданими критеріями (див. табл. 11). Зробіть висновки.

4. Виконайте завдання.

Ознайомтесь із постановою Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442.

Дайте відповідь на запитання. Які центральні органи виконавчої влади створені, а які ліквідовані відповідно до цієї постанови? Який вигляд має нова система центральних органів виконавчої влади? На виконання яких принципів та вимог адміністративної реформи спрямована постанова?

Таблиця 11 – Сучасні світові моделі державного управління

Критерії	Моделі	
	«Нове державне управління» (New Public Management)	«Належне врядування» («good governance»)
1. Період виникнення та розвитку		
2. Країни поширення		
3. Характерні риси		
4. Переваги та недоліки		
5. Можливості застосування в Україні		

Теми презентацій

1. Проблеми та перспективи розвитку державно-приватного партнерства в Україні.
2. Проблеми та завдання розвитку електронного урядування в Україні.
3. Децентралізація влади в Україні: «за» і «проти».
4. Корупція та методи протидії її проявам.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Государственное и региональное управление: конспект лекций для студ. менедж. спец. / сост. О. А. Бондаренко, Н. Н. Губанова; под ред. проф. С. И. Архиреева, доц. Н. Б. Решетняк. – Х.: НТУ «ХПИ», 2015. – 88 с.
2. Державна політика: підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К.: НАДУ, 2014. – 448 с.
3. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / [С. І. Архієреєв, О. О. Демьохіна, В. А. Євтушенко та ін.]. – Х. : НТУ «ХПІ», 2004. – 205 с.
4. Державне управління: підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К.; Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. – Т. 1. – 564 с.
5. Державне управління: підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К.; Дніпропетровськ: НАДУ, 2013. – Т. 2. – 324 с.
6. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К.: Знання, 2007. – 214 с.
7. Круш П. В. Регіональне управління: навч. посіб. / П. В. Круш, О. О. Кожем'яченко – К.: ЦУЛ, 2007. – 248 с.
8. Литвиненко В. І. Регіональна економіка: підручник / В. І. Литвиненко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 384 с.
9. Мельник А. Ф. Державне управління: підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський. – К.: Знання, 2009. – 582 с.
10. Основи регіонального управління в Україні: підручник / авт.-упоряд.: В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, В. С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К.: НАДУ, 2012. – 576 с.
11. Основи теорії державного управління: навчальний посібник / В. В. Дементьєв, М. В. Гордон, Н. В. Оленцевич та ін. – Донецьк: ТОВ «ДРУК-ІНФО», 2012.– 311 с.
12. Регіональне управління : підручник / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2014. – 512 с.
13. Hughes, Owen E. Public management and administration / Owen Hughes.—3rd ed. – Palgrave Macmillan, 2003. – 313 p.
14. Public Management and Governance / Edited by Tony Bovaird and Elke Löffler. – Taylor & Francis e-Library, 2005. – 278 p.

Додаткова

1. Авер'янов В. Б. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / В. Б. Авер'янов. – К.: Юстиніан, 2007. – 288 с.

2. Адміністративне право України: підручник для юрид. вузів і фак. / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, В. М. Гаращук та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. – Харків: Право, 2000. – 520 с.
3. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: монографія / В. Д. Бакуменко; редкол.: В. М. Князєв, П. І. Надолішній, М. І. Мельник та ін. – К.: Вид. УАДУ, 2000. – 328 с.
4. Василевська Т. Е. Етика в державному управлінні: (опор. конспект дистанц. курсу): навч. посібн. / Т. Е. Василевська. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 60 с.
5. Воронкова В. Г. Менеджмент в державних організаціях : навч. посібн. / Воронкова В. Г. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 256 с.
6. Голинська О. В. Система управління місцевими фінансами та бюджетом: науково-прикладні аспекти: [монографія] / О. В. Голинська, І. В. Яцкевич – Одеса: ВМВ, 2012. – 300 с.
7. Державне управління: філософські, світоглядні та методологічні проблеми: монографія / за ред. В. М. Князєва; кол. авт. : В. М. Князєв, І. Ф. Надольний, М. І. Мельник та ін. – К. : Вид. НАДУ: Міленіум, 2003. – 320 с.
8. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах: збірник / В. С. Куйбіда, В. В. Толкованов. – Київ, ТОВ «Поліграфічний Центр «Крамар», 2010. – 258 с.
9. Європейський досвід державного управління: курс лекцій / уклад.: О. Ю. Оржель, О. М. Палій, І. В. Кравчук та ін. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 76 с.
10. Євтушенко О. Н. Державне управління (Основи теорії державного управління): [навчальний посібник у трьох частинах] / О. Н. Євтушенко, В. І. Андріяш. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – Ч. 1. Основи теорії державного управління. – 2013. – 268 с.
11. Жук М. В. Регіональна економіка: підручник / М. В. Жук. – К.: «Академія», 2008. – 416 с.
12. Киричук В. В. Історія державного управління в Україні: навч. посібн. / В. В. Киричук, В. І. Тимцуник. – К.: Вид. УАДУ, 2001. – 244 с.
13. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посібн. / О. І. Ковтун. – Львів: Новий світ-2000, 2007. – 432 с.
14. Оболенський О. Ю. Державна служба: підручник / О. Ю. Оболенський. – К.: КНЕУ, 2006. – 472 с.
15. Ординський В. Л. Управління в органах виконавчої влади: навч. посібн. / В. Л. Ординський, З. Р. Кисіль, М. В. Ковалів. – К.: ЦУЛ, 2008. – 296 с.
16. Савченко В. Ф. Регіональна економіка: навч. посібник / В. Ф. Савченко. – К.: Кондор, 2012. – 339 с.
17. Стеценко Т. О. Управління регіональною економікою: Навчальний посібник / Т. О. Стеценко, О. П. Тищенко – К.: КНЕУ, 2010. – 471 с.
18. Чернов С. І. Державне та регіональне управління: текст лекцій з дисципліни для студентів 2 курсу напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» денної форми навчання / С. І. Чернов, М. М. Новікова, С. О. Гайдученко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 140 с.

19. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: підручник / Л. А. Швайка. – К.: Знання, 2008. – 462 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 50-51. – ст. 572. – (редакція від 14.05.2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Верховна Рада України: офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18-22. – ст. 144. – (редакція від 08.12.2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/436-15>.

4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Державне управління: теорія та практика. – Електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.e-ratp.academy.gov.ua/>

6. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 (редакція від 16.11.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

7. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk>.

8. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30. – ст. 141. – Редакція від 30.09.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>;

9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13-17. – ст. 112. – (редакція від 15.04.2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – №1. – ст.1. – Редакція від 02.11.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/4572-17>;

11. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – №13. – ст.65. – Редакція від 19.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.

12. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2016. – № 4. – ст. 43. – Редакція від 05.01.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

13. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 32. – ст. 314. – Редакція від 01.05.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2939-17>.

14. Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України. – Редакція від 17.12.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/563-2011-%D0%BF>.

15. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 48. – ст. 650. – Редакція від 01.01.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/2657-12>

16. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 24. – ст.170. – Редакція від 19.03.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80>;

17. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – №20-21. – ст.190. – Редакція від 25.03.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/586-14>;

18. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2365-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – №23. – ст.118. – Редакція від 26.11.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/2365-14>;

19. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – №38. – ст.385. – Редакція від 01.05.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/3166-17>.

20. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р., № 810/98. – Редакція від 28.05.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/810/98>.

Навчальне видання

АРХІЄРЕЄВ Сергій Ігоревич
ГУБАНОВА Ніно Нодарівна
МИТРОФАНОВА Анастасія Сергіївна

Державне та регіональне управління

Практикум
для студентів спеціальності 073 «Менеджмент»

За ред. проф. С. І. Архієреєва

Відповідальний за випуск *С. І. Архієреєв*
Роботу до друку рекомендував *М. І. Погорєлов*
В авторській редакції
Комп'ютерна верстка *І. О. Баркалова*

План 2017, поз. 134

Підписано до друку 14.07.2017. Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Друк цифровий
Ум. друк. арк. 3,72. Тираж 50 прим. Зам. № 14-07.

Видавництво та друк ФОП Іванченко І.С.

Пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135
тел.: +38-093-52-99-657, +38-050-40-243-50

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4388 від 15.08.2012 р.

www.monograf.com.ua